

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Ex Tractatu De Fide Spe Et Charitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

EX TRACTATU DE FIDE, SPE ET CHARITATE.

CASUS XIII,

De natura, divisione, & necessitate Fidei.

NEbridius Catechumenus petit instrui 1. *Quid sit Fides?* 2. *Quotuplex.* 3. *Quodnam ejus objectum materiale & formale.* 4. *Quae requisita ad Fidem.* 5. *Quae sint motiva credibilitatis pro Fide Catholica.* 6. *An Fides necessaria necessitate medii.* 7. *An explicita Dei ut existentis & remuneratoris.* 8. *An in Christum & SS. Trinitatem.* 9. *Quae fides requiratur ad justificationem.* 10. *Quae hic sit obligatio parentum, Parochi, Confessarii.* 11. *Quae praxis rudes instruendi.* 12. *Quid de iis qui ignorant Pater noster, Credo &c.* 13. *Quid de poenitente qui dubitat an confessioni fidem sufficientem promiserit.* 14. *Formula cum poenitentibus elicendi actus fidei, spei, charitatis, doloris &c.* Pro resolut.

QUÆR. I. Quid & quotuplex sit Fides?

R. Fides actualis est assensus ad objectum propter autoritatem dicentis: si sit propter autoritatem dicentis

Dei, dicitur Fides divina; si ob autoritatem hominis, humana. Habitus Fidei, seu ipsa Virtus Theologica quæ Fides dicitur, est qualitas supernaturalis permanentiter adjuvans intellectum ad firmissimè assentiendum objecto revelato propter autoritatem Dei dicentis seu revelantis: vel, ut eam definivit Apostolus ad Hebr. 11. *Substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium.* Dicitur 1. *Substantia rerum sperandarum;* quia fidei tanquam basi & fundamento tota spes & salus nostra innititur; dicitur, *argumentum non apparentium;* quia præcipua fidei mysteria sunt omnino obscura, & sæpe talia, quæ vim naturalem intellectus excedunt, ut Deum esse trinum & unum, Christum esse Deum simul & hominem, Christum in Eucharistia esse realiter præsentem in tota, & qualibet parte hostiæ &c. &c. Et quamvis quidam articuli sint naturali lumine noti, ut Deum existere, Deum esse summum bonum &c. tamen in illis credendis non

K 2 non

non ita elucet virtus fidei, quam in obscuris, in quibus intellectus etiam contra naturalem inclinationem se submittit authoritati Dei dicentis.

2. R. 2. Fides divina dividitur 1. in Naturalem & Supernaturalem. *Supernaturalis* est, in quam influit supradictus habitus, vel aliud principium supernaturale, illum habitum supplens, ut contingit in conversione hominis, qui vel non habuit, vel per incredulitatem amisit habitum fidei: *Naturalis* est, in quam non influit aliquod principium supernaturale &c. 2. Dividitur fides in Im- & Explicitam: *Implicita* est, quando aliquid creditur non in seipso, sed in alio in quo includitur, sic qui credit omne quod credit Ecclesia, implicitè etiam credit necessitatem Gratiae &c. *Explicita* est, quando aliquid in seipso seu propriis terminis creditur v. g. credo Deum unum in essentia, & trinum in personis. 3. Dividitur in Formalem, Virtualem, & Habitualementem: *Fides formalis* est actus præsens perceptibiliter tendens in objectum, propter authoritatem Dei dicentis; *virtualis* secundum veriore est actus tenuis imperceptibiliter tendens in objectum materiale propter formale, pari modo, quo perfectus musicus se virtualiter reflectit ad regulas, etsi id minus advertat, vel viator (ut ait *D. Th. 1. 2. q. 1. a. 6.*) pergit in patriam, & rusticus arat seminatque ex spe fructuum; quamvis nec viator expressè semper cogitet de patria, nec rusticus de fructibus, quia scilicet amor patriæ pergit imperate iter, &

spes fructuum labores: alii è contrà dicunt fidem virtualementem esse nequidem tenuem actum fidei, sed effectum omnino distinctum & relictum à fide actuali præterita: at non est certum quòd ejusmodi fides virtualis sufficiat ad justificationem, cum SS. PP. Concilia & Theologi plerique requirant fidem strictè sumptam & plurimi actualem, qualis non est hæc virtualis: *Fides habitualis* est actus præteritus non retractatus, qualis etiam esse potest in dormientibus.

QUÆR. II. Quodnam sit objectum Fidei? 3.

R. 1. Objectum materiale proximum Fidei est omne revelatum, seu verbum Dei scriptum & traditum. *Probatum*: Illud est objectum materiale proximum Fidei, quod est aptum proximè credi, sed omne & solum revelatum est aptum proximè credi, ergo. R. 2. Objectum formale, motivum fidei est authoritas Dei dicentis, seu est aliqua perfectio Deo intrinseca, per quam Deus est dignus assensu firmissimo, videlicet omniscientia, quâ Deus omnia cognoscit, sicut sunt in se, & veracitas, quâ necessariò loquitur sicut cognoscit; unâ harum deficiente Deus non esset dignus assensu fidei; nam si quidem cognosceret omnia sicut sunt in se, sed aliter loqueretur, falleret credentes; si loqueretur quidem sicut cognoscit, sed non cognosceret res sicut sunt in se, ipse falleretur, sed qui fallit, aut fallitur, non est dignus assensu firmissimo, ergo. Si quis propter authoritatem Dei dicentis

entis assentiatur objecto quod erroneè putat esse revelatum, non habet fidem defectu objecti materialis, si objecto revelato assentiatur propter auctoritatem hominis, v. g. Parochi, vel Concionatoris, non habet fidem defectu objecti formalis, & motivi.

4. QUÆR. III. Quæ præviè & concomitanter ad fidem requirantur?

ꝛ. Ad actum fidei supernaturalem & meritorium requiritur 1. ex parte intellectûs interna Spiritûs Sancti illustratio, quâ incipiat inquirere in motiva credibilitatis, quibus moraliter certò & evidenter persuadeatur, quòd hoc vel illud objectum reverà sit revelatum, ideoque possit & debeat credi; quapropter dicitur Joan. 16. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum;* & non sufficere cognitionem probabilem revelationis, sed requiri certam, patet ex Propositione 21. ab Innocentio XI. damnatâ: *Assensus supernaturalis & utilis ad salutem stat cum notitia solidum probabili revelationis; imò cum formidine, cum qua quis formidat, ne sit locutus Deus.* Ratio est, quòd intellectus, quamdiu non est certus quòd hoc vel illud sit revelatum, non possit sibi prudenter imperare assensum super omnia firmum, qualis esse debet assensus fidei, & *Qui citò credit, levis est corde.* Eccl. c. 13. 2. Requiritur cognitio auctoritatis seu infallibilitatis Dei in cognoscendo & revelando, seu loquendo. 3. Requiritur pia affectio seu voluntas intellectum suum in re quantumcun-

que obscura submitendi Dei dicentis auctoritati, juxta illud 2. ad Cor. 10. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi;* ab hac voluntate fides divina dicitur libera & meritoria; potest etiam hæc voluntas efficere, ut assensus intellectûs sit firmior quàm præcisè mereantur motiva credibilitatis, ut iterum certum est ex Propositione 19. ab Innoc. XI. damnatâ: *Voluntas non potest efficere ut assensus fidei in se ipso sit firmior quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Demum sequitur ipse actus seu assensus fidei &c.

QUÆR. IV. Quæ sint motiva credibilitatis pro Fide Catholico-Romanâ?

ꝛ. In primæva Evangelii promulgatione potissimum fuerunt miracula; nunc verò propagatâ per orbem fide Christianâ est auctoritas Ecclesiæ, non prout est organum Spiritûs S. per eam credenda proponentis, sic enim involvitur ipsa Dei seu Spiritûs S. revelantis auctoritas, & in resolutione fidei committeretur vitiosus circulus, ut patet consideranti; sed quatenus ei conveniunt Notæ veræ Ecclesiæ, scilicet 1. *Unitas Fidei & Capitis;* 2. *Sanctitas doctrinæ & morum* per observationem non tantum mandatorum, sed etiam consiliorum Evangelicorum. 3. *Quòd sit Catholica seu Universalis* per totum orbem promulgata. 4. *Quòd sit Apostolica* per identitatem doctrinæ cum doctrinâ Apostolorum, & continuam successionem Episcoporum ab Apostolis

stolis usque huc deductam, & in eadem usque modò perseverant miracula, ut constat ex pluribus historiis, quibus saltem non minor fides debetur, quàm historiis profanis; neque hæ Notæ conveniunt ulli alteri sectæ v. g. Lutheranismò, vel Calvinismò; nam hæ sectæ non habent unitatem, nec capitis, nec doctrinæ; sed tot ferè habent capita Ecclesiæ, quot incolunt provincias, tot distincta fidei mysteria, quot sunt Consistoria, ut apertè demonstrat *Bellarminus, Becanus, Cochleus, Segneri*. Debere autem Ecclesiam esse unam unitate capitis & doctrinæ, patet, tum quia talis fuit Ecclesia primitiva: tum quia id clarè docet Apostolus ad Ephesios 4. *Ut omnes in unitate Fidei occurramus, & non circumferamur omni vento doctrina: & ipsa naturalis ratio id evincit: si enim in Ecclesia non sit unitas doctrinæ circa res fidei, Ecclesia erit regnum in se divisum, & poterunt in ea doceri doctrinæ repugnantes & falsæ. Secundò, Ecclesia Lutheranorum & Calvinistarum non est sancta; docent enim multa à recta ratione aliena & blasphemata, ut quòd Christus in cruce desperaverit; quòd Deus non sit ubique in mundo; quòd homo non habeat liberum arbitrium, & quòd Deus sit author peccati, ita *Calvinus*. Lutherus docet, Christianum etiàm volentem non posse quantiscunque peccatis perdere cælum, & quantò quis est sceleratior, tantò citiùs à Deo consequi gratiam, & plura alia, quæ certè non viam*

ad virtutes, sed ad quælibet scelera aperiunt; ejus verba exhibet *Tann. q. 3. num. 140.*; & *num. 161.* demonstrat eorum sectas non esse Catholicas seu universales; neque esse Apostolicas, eò quòd se non extendant ad omnia loca & tempora Apostolorum, sed longo post Apostolos tempore à perditæ vitæ hominibus cœperint, & certis claudantur terræ angulis &c. Unde patet qualiter resolvenda sit Fides Catholica. V. g. quæritur, cur credas Purgatorium? Dic, quia Deus verax, qui nec falli nec fallere potest, id dixit. Unde scis Deum hoc dixisse? quia id tradit Christi Ecclesia, quæ ob assistentiam Spiritûs S. errare non potest. Unde scis Romanam Ecclesiam esse veram Ecclesiam? quia scio ei soli & non alteri convenire Notas veræ Ecclesiæ. In rudibus, qui evidentiam motivorum credibilitatis capere non possunt, Deus per lumen gratiæ plerumque supplet, eosque satis certificat de revelatione objecti credendi.

QUÆR. V. Qualiter fides sit necessaria necessitate medi? 6.

Responsio constabit ex sequentibus. 1. Duplex est necessitas, Præcepti & Medii: *Necessaria necessitate medi* dicuntur, quæ ita sunt necessaria ad salutem & finem consequendum, ut homo iis destitutus secundùm legem Dei ordinariam simpliciter salvari nequeat, stante etiàm quâcunque impotentiâ vel ignorantia invincibili; sic infantibus necessarius est baptis-mus, peccatoribus adultis pœnitentia: *Necessitas præcepti* dicitur, quâ aliquid

ad

ad salutem ex præcepto Dei vel Ecclesiæ necessariò quidem est præstandum, si tamen ex impotentia vel ignorantia inculpabili non præsterur, salutis consecutionem non impedit. 2. Non est hîc quæstio de habitu fidei, nam hunc uti & alios habitus virtutum supernaturalium esse simpliciter necessarios ad salutem, certum est ex Concilio Trid. sess. 6. c. 6. Ratio est, quia ejusmodi habitus fundantur in Gratia sanctificante, & simul cum ea infunduntur; ita ut si desit vel unus talis habitus, etiam desit gratia, quam necessariam esse necessitate medii nemo dubitat: igitur quæstio procedit de fide actuali.

7. 3. *In omni statu Legis Natura, Scripta & Evangelica, omni homini ratione utenti simpliciter, seu necessitate medii necessaria fuit fides supernaturalis explicita Dei ut existentis & ut remuneratoris supernaturalis per gratiam & gloriam.* Est certissimum & de fide Hebr. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & requirentibus se remunerator sit.* Ratio est, quia Deus, ut remuneratur gloriam supernaturalem, est finis ultimus hominis, sed in hunc finem consequendum homo tendere non potest, quin eum per fidem supernaturalem ut talem cognoscat & credat: *Sine fide enim impossibile est placere Deo: & fides est substantia rerum sperandarum.* Hebr. 11. Ideoque Innoc. XI. meritò damnavit hanc 22. Prop. *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.* Dixi: *Omni ho-*

mini ratione utenti; quia infantes & perpetuo amentes, cum non sint capaces fidei actualis, salvantur per solum baptismum. 4. Post lapsum Adæ etiam simpliciter necessaria est saltem fides *implicita* in Christum ut mediatorem. Est iterum de Fide: *Neque enim aliud nomen datum sub celo hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Act. 4. & Ratio est clara, quia homo post lapsum non potest ex se, sed ex solo Deo consequi gratiam, & salutem, ergo debet per fidem & spem tendere in Deum ut Salvatorem, & liberatorem, quocumque tandem mediatore vel liberatore placito, qui de facto est Christus. Dixi: *Saltem implicita*, quia in Lege nova post promulgatum sufficienter Evangelium ex communiori sententia necessaria necessitate medii est fides explicita in Christum, & per consequens in sanctissimam Trinitatem, ita ut eâ etiam invincibiliter omisâ homo nec salvari nec peccator justificari possit. *D. Th. 2. 2. q. 62. a. 8. & clarius in 3. dist. 25. q. 2. a. 2. Jo. à S. Th. Phil. à SS. Trinitate, Valentia, Molina, Spor. Mezger 1r. 10. d. 18. a. 2. num. 12.*

Dices: Ergo infideles, quibus nunquam prædicatum fuit Evangelium, ideoque invincibiliter ignorant Christum & mysterium sanctissimæ Trinitatis, ob defectum talis fidei damnabuntur, quod videtur repugnare infinitæ Dei misericordiæ. R. Vel ejusmodi infideles faciunt quod in se est, servando legem Naturæ, & tunc eos Deus illuminabit internè, vel etiam externè per media extraordinaria, ut

con.

contingit Centurioni Act. 10. & Eunucho Act. 8. vel non servant legem Naturæ, & tunc propter hæc peccata, & non ob defectum Fidei damnabuntur. 5. Ad justificationem peccatoris de necessitate medii requiritur fides explicita saltem virtualis non tantum de Deo ut remuneratore, sed etiam de Christo, de sanctissima Trinitate, de animæ immortalitate, & necessitate gratiæ: neque de hoc in praxi potest esse dubium: quia agitur de valore Sacramenti, & sententiæ negantes vel sunt improbables, vel solum probables & incertæ, ut ostendunt DD. citati, & *La Croix L. 2. à n. 19.* Imò ante justificationem per fidem supernaturalem proponi debent motiva spei, at-vel contritionis, alioquin hi actus non erunt supernaturales, & per consequens insufficientes ad justificationem. Infernus tamen & Cælum non necessariò explicitè creduntur, sed sufficit ea credere implicitè per hoc quod credatur Deus esse remunerator bonorum, & malorum; fides Purgatorii tantum necessaria est ex præcepto. De fide prout necessaria ex præcepto, dicam *cas. seq.* Ex præmissis

10. *Deduces seqq.* 1. Quàm gravis sit obligatio parentum & Parochi suos in Fide orthodoxa instruendi, & ad captum explicandi, qualiter fidem, spem, charitatem, at-& contritionem elicere debeant, tum quia vel unus huiusmodi actus plus meretur quàm plura jejunia, rosaria, cilicia &c., tum maximè quia sine his etiam invincibiliter ignoratis homo adultus

neque in-neque extra Sacramentum Pœnitentiæ justificari potest; tum denique quia sine actu fidei vel supernaturalis prudentiæ (quæ ad Fidem reducit) ne vel unus actus meritorius elici potest. 2. Non tantum Parochus, sed & confessarius, si prudenter dubitet (qualiter ordinariè dubitare non potest de hominibus doctis, bene educatis aut frequenter confidentibus) an pœnitentes habeant fidem ad valorem Sacramenti requisitam, tenetur vel eos ante absolutionem instruere, & cum iisdem actus necessarios elicere juxta formulam infra exhibendam, vel si ob copiam pœnitentium commodè non possit, ad Parochos remittere, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis; quod si pœnitentes credantur Parochum vel Catechismum pro necessaria instructione non adituri, eò quod custodiã v.g. pecorum, vel aliis negotiis impediuntur, ex charitate quidem sunt instruendi, seriò tamen monendi, ut curam salutis & occasionem hauriendi dogmata fidei quibusvis aliis præponant. 3. Cum cogitare de objecto credendo non sit credere, non sufficit ex rudibus aut pueris querere, an hoc vel illud credant, sæpe enim affirmabunt se credere, etsi revera nesciant, quid propriè sit credere, sed debent iis ad captum proponi motiva Fidei, querendo v.g. Quare potiùs credant suo Parocho, quàm juveni indocto & perulanti? Respondebunt utique, quia parochus tanquam homo doctus scit, quid loquatur, & aliter non loquitur,

quitur, quàm cognoscat; è contra juvenis indoctus & petulans vel multa profert, quæ non intelligit, vel aliter profert quàm intelligat; applicent hanc responsionem Deo, qui est omniscius & singula cognoscit sicut sunt in se, & dicit sicut cognoscit, qui fallere non potest nec falli: idem dicendum est de actibus spei, charitatis, at- & contritionis, quorum motiva pariter rudibus clarè & emphaticè proponenda sunt. 4. Si instruendus quærat, ubinam hæc vel illa sint revelata? expedit in promptu habere aliquos textus S. Scripturæ, quibus præcipua Fidei mysteria probare possis, etsi catholicis sufficere debeat quod hoc vel illud tanquam revelatum & credendum proponat Ecclesia, quæ ex effato Christi est columna veritatis, invicta petra adversus portas inferi, quam qui non audit, eum vult Christus haberi tanquam ethnicum & publicanum; si verò instruendus fuerit acatholicus, aut dubitet an Romano-Catholica sit vera Christi Ecclesia, ei monstrandum est qualiter Notæ veræ Ecclesiæ convenient soli Catholico-Romanæ, secundùm dicta 9. 4. 5. Si pœnitens nesciat ea, quæ saltem quoad substantiam (etsi non eo ordine quo præscripta sunt) sub gravi præcepto memoriter scire tenetur, qualia sunt *Oratio Dominica, Ave Maria, Symbolum Apostolorum, decem præcepta Decalogi, septem Sacramenta*; examinari debet de negligentia addiscendi, quæ non rarò intercurrit, quam si dolorosè confessus fuerit cum proposi-

R. D. Jansen Pars 1.

to ea proximè addiscendi, poterit absolvi, etiam si ea de facto memoriter non teneat, modò cætera ad sint ad valorem Sacramenti requisita.

6. Si pœnitens dubitet, vel non recorderetur, an actus fidei circa mysteria 9. 5. assignata confessioni semper præmiserit, attendi debet, an super his sufficienter fuerit instructus? an ejusmodi actus sæpe elicuerit? Si ita, prudenter præsumere poterit se de illis habuisse fidem, saltè virtualè, maximè tunc quando homo se ad confessionem per spem veniæ, per dolorem de Deo offenso, de gratiâ & cælo, per peccatum amisso &c. disposuit: Cum enim intellectus tunc circa hæc mysteria actu occupetur, & de illis certitudinem, quam naturaliter appetit, aliunde habere non possit, semper recurrerit ad motivum Fidei; è contra si pœnitens circa sæpe dicta mysteria rarò, aut nunquam fidem formalem elicuerit, aut circa hæc mysteria aut motivum credendi non fuerit satis instructus, præsumptio est, quod confessiones præcedentes sint nullæ, ideoque repetendæ: sola tamen oblivio, vel non recordatio, an tales actus adfuerint in homine bene educato, Conciones & Catechismum frequentare solito, non est sufficiens motivum obligandi ad repetendas confessiones præteritas.

7. Cum Confessarius pœnitentes ignorantes circa motiva Fidei, Spei, At- & Contritionis ex officio sæpius instruere, vel etiam eos cum iis elicere debeat, id commodissimè fieri poterit hæc vel simili forma: *Nun-*

L

quid

138

142

quid credis peccatrix anima, quod his peccatis Dominum Deum summum bonum tuum graviter offenderis, Deum, qui te ex nihilo creavit ut cum ipso perpetuò esses beatus, qui te per mortem amantissimi Filii sui ab inferno redemit, per Spiritum S sanctificavit? Nunquid hoc credis & quidem ideo, quia ipse Deus, qui nec falli nec fallere potest, hac revelavit? Ecce Divina ejus bonitas post tot peccata adhuc non vult te perire, sed potest, & vult tibi paternam suam gratiam ad salutem æternam unicè necessariam restituere, modo serio peccata tua detesteris & emen-

dare proponas: illum solum, qui te tot modis te amavit & amari est dignissimus, toto corde redarnes & posthac fideliter servias &c. In hac forma continentur omnia quæ ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiruntur, imprimis explicita fides circa mysteria creditu necessaria, & motivum ea credendi; Deinde objecta spei, at- & contritionis cum eorundem motivis, ut patebit consideranti: quæ omnia si status & ignorantia pœnitentis exigat, magis aut prolixius inculcari poterunt.

CASUS XIV.

De præcepto in- & externo Fidei, & de vitiis Fidei oppositis.

Orosius neo-conversus petit
 1. Ad quid obliget præceptum fidei negativum. 2. An dubitans teneatur inquirere. 3. Quid de præcepto affirmativo. 4. Quando obliget. 5. Quid de præcepto affirmativo externo. 6.-7. Quid si interrogaris à privato. 8.-9. 10. Quid de præcepto fidem exterius non negandi. 11. Qualiter amittatur habitus fidei. 12. Quæ sint vitia fidei opposita. 13. Quæ pœna hereticorum. 14. Quando incurrantur. 15. An etiam à rudibus. 16. An quis ad fidem cogi possit. 17. Quid si interrogaris an sis Sacerdos, Monachus &c. 18. An sis

fidei Regia vel reformata. 19. Quid si carnes apponantur ad explorandam fidem. 20. Quid de cœnâ Calvinistica ejusque pane, item de conculcatione SS. Imaginum. 21. An liceat obedire jubenti edere carnes vel frequentare templa hereticorum. 22. Quid si mandatum sit, ut si qui adsint fideles, exeant è patria &c. 23.-24. In quibus prohibitum sit communicare cum hereticis; 25. Cum Judæis? Pæo resolut.

QUÆR. I. Quid circa præceptum internum Fidei?

R. I. Præceptum internum Fidei est duplex, Affirmativum, & Negativum. Præcepto negativo prohibemur

rud-

nunquam internè dissentire aut voluntariè dubitare de objecto Fidei sufficienter proposito; Dico de objecto sufficienter proposito; nemo enim potest credere, quamdiu Fidei nostræ mysteria vel ab extrinseco, vel per internam illuminationem ipsi non apparent evidenter credibilia seu revelata, ut certum est ex Prop. 21. ab Innoc. XI. damnatâ: *Affensus supernaturalis est utilis ad salutem stat cum notitia solium probabili revelationis, imò est cum formidine, quâ quis formidat, ne non sit locutus Deus*: ideoque hæreticus & infidelis, quamvis non possit credere, quamdiu sua secta sibi videtur probabilis, vel probabilior, potest tamen & tenetur per se in veram Fidem inquirere, & à Deo lumen petere, alioquin non excusabitur ab infidelitate, ut iterum constat ex Prop. 4. ab eodem Innoc. damnata: *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.*

Dices 1. Catholicus dubitans de veritate sectæ oppositæ non tenetur in ejus veritatem inquirere, sed tenetur dubium deponere, ergo & infidelis, si bonâ fide in sua sectâ usque huc persistit, non tenebitur inquirere, sed dubium deponere. 2. Multi infideles & hæretici rudiores, à suis persuasi, invincibiliter credunt se peccare, si dubitent de suâ fide, & in nostram inquirent, ergo illi saltem non tenentur inquirere, alias enim tenerentur agere contra conscientiam invincibiliter erroneam, quod implicat; quomodo ergo hi poterunt pervenire ad veram fidem, & salvari?

3. *Ad* 1. N. C. Catholicus qui semel credidit, illi sua fides apparuit certò & evidenter privativè credibilis, ergo non habet fundamentum dubitandi, & inquirendi in fidem oppositam, infideli autem vel hæretico nunquam fuit aut esse potuit sua secta evidenter privativè credibilis; si enim diligenter inquisivisset in motiva opposita, semper invenisset majus & majus fundamentum dubitandi.

Ad 2. Admitto tales stante illo errore invincibili de suâ sectâ dubitare non posse, ideoque sunt hæretici tantum materiales, quales propter allatam rationem etiam probabilius dantur in Germania, qui si sine peccato juxta leges Naturæ vivant, Deus illos illuminabit, ut tandem de suâ fide incipiant dubitare & veram amplecti.

3. 2. Præcepto affirmativo obligamur sapius elicere assensum Fidei circa mysteria explicitè proposita, maximè circa ea quæ continentur in Symbolo Apostolorum, *D. Th. 2. 2. q. 2. a. 5.* quoties autem, est incertum: Prob. Imò ex S. Scriptura 1. Joan. 3. *Hoc est mandatum ejus ut credamus.* 2. Ex Prop. 65. ab Innoc. XI. damnatâ, quæ sic habet: *Sufficit illa mysteria semel credidisse.* 3. Ratione, quia tenemur continuo christianè vivere, & ut ait Apostolus ad Rom. 1. *Iustus ex fide vivit*; sed non possumus continuo ex fide & christianè vivere, nisi sapius actuali fide animos ad cœlestia erigamus, ergo. Quod autem sit incertum quoties sit obligatio ad actus Fidei, etiam patet, quia id nullibi est definitum, nec Theologi

conveniunt : Verius autem videtur quod non sit obligatio eliciendi actum Fidei omni die festo circa mysteria tunc celebrari solita, ut quidam volunt, sed sufficit toties elicere, quoties opus est ad hoc ut quis dicatur christianè vivere, & habitualiter scire mysteria credenda *Lugo d. 13. n. 23.* Ceterum tempus, quo per se specialiter obligat præceptum Fidei, communiter assignatur 1. Quando puer incipit habere usum rationis. 2., Quoties mysterium nondum cognitum adulto sufficienter proponitur. 3., In articulo mortis. 4., Quando tentatio circa fidem aliter vinci non potest, hoc tamen plerique dicunt solum habere locum quoad tentationem externam v. g. Tyranni, nam interna tentatio videtur meliùs vinci per contemptum & averfionem mentis, maximè in scrupulosis. 5. Per accidens est obligatio ad actus Fidei, quandocunque est obligatio ad actus spei, charitatis contritionis, aut ad Sacramenta, quia hæc omnia sine fide haberi non possunt ut oportet.

5. QUÆR. II. Quid circa præceptum externum Fidei?

12. *Seqq. 1.* Hujusmodi præceptum iterum aliud est Affirmativum, aliud Negativum. *Affirmativum obligat etiam cum periculo vitæ ingenuè exterius confiteri fidem quoties id exigat honor Dei, propria vel proximi salutis : Ecce regulam generalem, quam tenent omnes cum D. Th. 2. 2. q. 3. a. 2. & patet ex verbis Christi Matt. 10. Qui confitebitur me coram homi-*

nibus &c. Item Luc. 9. v. 26. Qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate suâ. Hinc si quis interrogetur à Magistratu vel Potestate publicâ, tenetur fidem suam sine ambiguitate aut æquivocatione, etiam cum dispendio vitæ manifestare, quia revera est magnus honor Deo & Christo, est Fidei confirmatio, proximi edificatio, coram Principibus, & Magistratibus sæculi eorumque Tribunalibus fidem cum vitâ & sanguine tueri; idque testatur exemplum SS. Apostolorum ac Martyrum & totius Ecclesiæ sensus; quo honore Deum privant qui fidem manifestare erubescunt; ideo Innoc. XI. meritò damnavit Prop. 18. *Si à potestate publicâ quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri ut Deo & Fidei gloriosum consulo, tacere ut peccaminosum non damno.* Dixi: *Sine æquivocatione, vel restrictione;* nam si Potestas publica vel etiam privatus hæreticus quærat, an sis religionis Evangelicæ aut reformatæ, & respondeas; quod sic, subintelligendo religionem Catholicam, quæ verè est Evangelica, & per *Trid.* reformatæ, negas fidem, quia ex circumstantiis loci, temporis, & interrogantis intentione per religionem Reformatam intelligitur Calvinistica, per Evangelicam Lutherana, per consequens affirmando te esse talis religionis, affirmas te esse Calvinistam vel Lutheranum, ideoque negas fidem. Econtrâ interrogatus à privato, etsi nullo casu possit fidem negare, attamen etiam, per se loquendo,

NON

non tenetur eam manifestare, sed potest quaestionem verbis aut signis ambiguis eludere vel contemnere, dicendo: *quid ad te?* &c., quia tunc plerumque non patitur honor Christi, & filere non est negare, sed ex iusta causa dissimulare seu celare fidem; Dixi: *per se loquendo*; nam si etiam privatus blasphemet Sanctos, eorumque imagines conculcet, Ecclesiam calumniatur, Catholicos tanquam idololatrias cum scandalo rudium traducat, & in speciem per sophismata ad irrisionem Fidei nostrae probet, si cum fructu possis, quamvis de Fide non interrogeris, teneris non tantum fidem tuam manifestare, sed adversarii argumenta etiam cum periculo vitae convellere, honorem Dei & Ecclesiae tueri, ut habet *communis* cum *Spoer* 1. 2. in *decal.* 6. 2. num. 25. *Tamb. L. 2. c. 1. §. 2. num. 7.* quia Fides confitenda & tuenda est quaecumque id exigit gloria & honor Dei, Christi, ejusque Ecclesiae, ac Sanctorum, *ne via veritatis blasphemetur.* 2. Pet. 2. Idem dicit *D. Th. sup. ad 2.*: si tua confessio (eo quod v. g. sis homo in magna auctoritate constitutus) sit necessaria *ad instructionem aliorum fidelium sive confirmationem, vel ad reprimendam infidelium insultationem*, tunc etiam a privato interrogatus teneris fidem fateri, vel saltem interrogationem taliter eludere, ut non scandalizentur infirmi, neque censearis negare vel erubescere fidem. 2. Praecepto externo negativo prohibemur nullo unquam casu vel periculo etiam mortis Fidem expressè, tacitè, vel interpre-

tativè exterius negare, etiam si in corde vera fides retineatur. Est *communis* & certa cum *D. Th. q. 4. a. 3.* ex illo *Matt. 10. Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Item ex Prop. damnata in Concilio Rom. teste Baron. ad ann. 254. *Licitum est exterius fidem negare instante persecutione, & sufficit in animo suo interius retinere.* Expressè fidem negat, qui claris verbis vel signis negat vel unum fidei articulum v. g. Purgatorium, aut negat se esse Catholicum vel Papistam, aut dicit se esse alterius sectae v. g. Lutheranum, Calvinistam: *interpretativè vel implicitè* fidem negat, qui vel veram fidem non confitetur, quando ex praeecepto est confitenda, vel verbo, signo, aut facto confitetur religionem falsam; quod tunc fit (ecce regulam generalem) *quando quis ponit actionem quae vel sit ipse cultus falsus, ut ihus adolere, genuflectere idolo, sumere coenam Calvinisticam &c. vel saltem ex se & circumstantiis significet professionem falsae religionis*; ut si Rex Angliae jubeat ut omnes qui profitentur religionem Anglicanam, & Regem pro capite Ecclesiae agnoscunt, ferant in signum suae fidei caruleum linteum in pileo, comportent ligna ad exurendam statuam Summi Pontificis, bibant Regis & hostium Papistarum sanitatem, haec omnia in his circumstantiis sane abnegatio externa Fidei & professio falsae religionis, ideoque interius mala: idem est si quis impeteret immunitatem vel salvum conductum ideo validum vel utiliore, quia in iis

10. exprimitur quod sit alterius religionis, quam Catholica, *La Croix L. 2. num. 62.* Si verò signa non significant determinatè professionem falsæ religionis, sed tantum distinguant nationem à natione, ut portare habitum Turcarum, Judæorum, Anglorum &c. iis ex gravi causâ uti licitum est; imò quamvis ejusmodi signa videantur significare professionem falsæ sectæ, veluti habitus sacerdotalis Judæorum, Turcarum, Mahomet depictus in vexillis &c. modò ex circumstantiis alium usum vel significationem habere possint quàm præcisè professionem sectæ falsæ, ex gravissima saltem causâ v. g. ad effugiendam mortem, ad reportandam justam de hoste victoriam adhiberi poterunt. *Lugo de fide d. 14. sect. 5. n. 82. Tamb. loc. cit. Laym. L. 2. t. 1. c. 11.* ubi addit se non audere damnare milites Christianos, qui ad decipiendos hostes utuntur vexillis, habitu, & sermone Turcis vel aliis Gentibus proprio, nec ego damno: Ratio est, quod hæc signa quamvis assumi soleant ad significandam falsam sectam, tamen in his circumstantiis non ita assumuntur, sed tantum ex gravi causâ permittitur ut hostis judicet ita assumi, & si usus horum signorum in his circumstantiis esset in facto negare veram, vel mentiri falsam religionem, ergo nec ad effugiendam mortem liceret masculo uti veste femineâ, quia esset mentiri, ideoque intrinsecè malum, hoc autem est contra communem: imo possunt esse circumstantiæ in quibus illa signa nullam habeant significationem

falsæ fidei, & tunc etiam absque gravi causâ adhiberi poterunt, sic enim videmus passim Christianos uti vestibus Turcicis, Judaicis etiam sacerdotibus ad recreationem in bacchanalibus, & comædiis; videmus ad ornatum adhiberi imagines Mercurii, Jovis, Veneris, Lutheri, Calvini &c.

11. QUÆR. III. Quakiter amittatur habitus fidei?

12. Non amittitur per quodlibet mortale, sed tantum per peccatum infidelitatis, hoc enim fidei directè opponitur. Est de fide ex *Trid. sess. 6. c. 15. & 26.* ubi sic habet: *Si quis dixerit amissâ per peccatum gratiâ simul & fidem semper amitti, aut fidem que remanet, non esse veram fidem, licet non sit vicia, aut eum qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit.*

QUÆR. IV. Quid de vitiis fidei oppositis eorumque pœnis?

12. *Sequentia* 1. Fidei opponitur infidelitas, quæ si per actum positivum fidei resistat, dicitur positiva; si sit pura omisso vel carentia fidei, dicitur negativa; hæc negativa infidelitas si nequidem interpretativè sit voluntaria, dicitur pura, qualis est in illo, cui citra suam culpam mysteria fidei nunquam sunt proposita; si sit saltem interpretativè voluntaria, dicitur non pura. 2. Positiva infidelitas à *S. Th.* dividitur in *Paganismum*, per quem resistitur fidei nondum susceptæ; in *Judaismum*, per quem resistitur fidei susceptæ in figura; & in *Hæresim*, per quam resistitur fidei susceptæ

susceptæ per baptismum. 3. Hæresis est error contra fidem verè susceptam. *Dicitur* 1. *Error*, qualem etiam habet qui affirmativè dubitat, id est, qui iudicat propositionem fidei esse incertam, posse esse falsam; item qui negat aliquid, quod falsò ab Ecclesia putat esse definitum, hic enim implicite dicit Ecclesiam in definiendo posse errare, qui est error contra fidem: *Dicitur* 2. *Contra fidem jam susceptam* saltem per baptismum, nam qui ante baptismum à fide susceptâ deficit, ut potest contingere in catechumeno, quamvis in foro conscientie sit hæreticus, non tamen in foro externo quoad incurrendum pœnas hæreticorum. 4. Pœnæ ab Ecclesia in hæreticos latæ sunt 1. Excommunicatio major latæ sententiæ, soli Papæ in Bullâ Cœnæ reservata, quæ etiam extenditur ad hæreticorum fautores, defensores, receptatores: Item ad legentes, retinentes, defendentes, imprimentes libros hæreticos, de quibus dicam *cas. 105. q. 3. & seqq.* 2. Irregularitas saltem pro hæretico notorio. 3. Inhabilitas ad beneficia. 4. Infamia, 5. Privatio Ecclesiasticæ sepulturæ. Pœnæ civiles sunt confiscatio bonorum & liberatio subditorum ab obedientia illius, qui nominatim est excommunicatus, sed hæ ultimæ pœnæ in Germania non observantur, Summo Pontifice ob potentiam hæreticorum dissimulante, teste *Engel lib. 5. decret. tit. 7. num. 16.* 5. Ut pœnæ Ecclesiasticæ incurrantur, debet hæresis esse interna, plenè

deliberata, pertinax & exterius manifestata; pœnalia enim strictè interpretanda sunt: *Dicitur* 1. *Interna*, nam qui tantum externè negat fidem, quamvis graviter peccet, tamen propriè non est hæreticus, quia non habet errorem in intellectu: at si talis pro hæretico & excommunicato publicè declaretur tanquam talis, vitari deberet, & absolvi non posset, nisi Ecclesiæ reconciliatus. *Dicitur* 2. *Plenè deliberata*, nam error in fide debet esse mortaliter malus: graves enim pœnæ non incuruntur nisi ob delictum grave. *Dicitur* 3. *Pertinax*, non quod debeat aliquis mordicus errorem suum tueri, sed quod non credat mysterium quod advertit sibi esse sufficienter propositum, vel cognoscit illud teneri & doceri à verâ Christi Ecclesia, etiam si à nullo sit monitus, vel correptus; si verò mysteria fidei alicui non sint proposita, aut quis contra fidem defendat propositionem ab Ecclesia damnatam; etsi ex ignorantia culpabili, crassa, vel supina, vel etiam affectata ob discendi tardium, vel similem causam, propriè non est pertinax, per consequens nec pœnas incurrit, modò infallibilem Ecclesiæ auctoritatem in rebus fidei proponendis agnoscat, & paratus sit se corrigere, si sciret ab Ecclesia contrarium esse definitum, *D. Aug. epist. 162. relatus in c. dixit Apostolus 24. q. 3. Sanch. t. 2. c. 7. n. 20. Laym. sup. c. 3. num. 2. Lugo disp. 20. sect. 6. à n. 198.* Hinc patet homines rusticanos, plebejos, rudes, & simplices apud

13.

14.

15.

acatholicos educatos contra fidem errantes, rarò incurrere excommunicationem, aliasque penas, vel enim statim ut cœperunt de sua sectâ dubitare, inquisierunt in fidem nostram, & jam patet eos esse tantùm hæreticos materiales; vel culpabiliter neglexerunt inquirere, & tunc quidem peccarunt, attamen non sunt pertinaces quamdiu parati sunt ea credere, si debitè proponerentur; ideoque confessarii vel Parochi tales pro absolutione ab hæresi malè mittunt ad habentem potestatem specialem non sine eorum confusione, & molestiâ, sed ipsimet præviâ in necessariis fidei instructione eos absolvere possunt, & debent. *Sporer r. 2. c. 3. num. 21. Dicitur* 4. *Exteriùs manifestata*, intellige verbo, signo, vel facto, quia Ecclesia non iudicat aut punit merè interna: debet autem actio externè manifestativa esse mortaliter mala, ideoque qui hæresin internam manifestat consilii vel instructionis gratiâ, excommunicationem & reservationem non incurrit juxta dicenda *cas. 105. q. 3.*

176. QUÆR. V. An hæretici & infideles ad fidem cogi possint?

1. Cogi possunt hæretici, quia per baptismum Ecclesiæ sunt subjecti.
2. Infideles non baptizati etiam subjecti Principi Catholico directè ad fidem cogi non possunt: Est *communis cum D. Th. 2. 2. q. 10. a. 2.* contra *Scotum*. Ratio est, quia Christi fides non vi sed voluntariè suscipienda est, secus magnum periculum esset fictionis & sacrilegii in suscipiente illam

coactè, & ita habet consuetudo Ecclesiæ, quæ semper æmulanda est, ex qua colligitur voluntas Christi &c. Possunt tamen infideles à suo Principe cogi ut audiant verbum Dei, & sic coguntur Judæi Romæ; item ut abstineant à superstitionibus, idololatria, fornicationibus, usuris & aliis peccatis contra naturam & politicam gubernationem. 3. Infideles Christiano Principi non subjecti cogi possunt, ut admittant prædicatores fidei, quia Ecclesia habet jus mittendi suos prædicatores per universum Orbem; item cogi possunt ut abstineant à vitiis innocenti vel Reip. nocivis, v. g. ut abstineant à fraudibus, rapinis, immolatione vel comestione hominum, quia quilibet habet jus defendendi innocentem, imò si hæc faciant, universali usu & consensu etiam bellum iis inferri potest. *V. Azor p. 1. L. 8. c. 24. à q. 2.* Ex præmissis

Deduces seqq. 1. Interrogatus an sit Sacerdos, Monachus, an audiat Missam, an feriâ sextâ abstineat à carnibus, juxta *Tamb. Sporer sup.* non tenetur respondere, sed potest signis vel verbis æquivocis interrogationem eludere, sive interrogans sit persona publica, sive privata. Rationem dant, quia multi sunt Catholici qui nec sunt Sacerdotes, nec Missam audiunt, nec à carnibus abstinent, imò *Tamb. §. 3. n. 3.* dicit aliquem sine infidelitate posse negare se esse Monachum, Sacerdotem, aut Missam audire, quia hoc est cum levi mendaciò negare statum, consuetudinem, actiones, non verò fidem; sed attendendum est,

inter

interrogante præsertim potestate publicâ, an non patriatur honor Dei, proximi salus, an in illis circumstantiis negare se esse Sacerdotem, Monachum, observantem jejunii &c. non sit idem ac negare se esse Catholicum, eò quòd interrogans fortè voluerit per hæc æquivalenter quærere an sis Catholicus.

18. 2. Interrogatus in Anglia etiam à privato an sit fidei Regiæ, affirmare non potest, etiamsi subintelligat fidem Regis Catholici; quia per fidem Regiam ex circumstantiis & intentione quærentis determinatè significatur fides Anglicana, quam affirmare est fidem veram negare, quod nunquam licet: idem est si interrogaris an sis religionis reformatæ vel evangelicæ, nam quamvis Religio Catholica per *Trid.* sit reformatæ & verè evangelicæ, si tamen ex circumstantiis per reformatam intelligatur Calvinistica, per evangelicam Lutherana; dicere se esse reformatum vel evangelicum, est negare fidem.

19. 3. Certum est non licere carnes comedere die vetito, quando comestio carnis habetur pro signo protestativo falsæ sectæ, ut si hæretici cum Catholicis in eodem hospitio die veneris confidentes vel convivantes ad explorandam aliorum fidem dicant, qui Evangelicus vel Papæ inimicus est, ex hoc ferculo carniæ, ex hoc capone comedat; edere non licet, nisi cum protestatione quod ejusmodi esum non velit haberi pro signo falsæ religionis, cum etiam Catho-

R. D. Jansen Pars 1.

cis ex certis causis carnes edere liceat. Si carnes non apponantur ad explorandam fidem, etiam inter hæreticos Catholico ex gravi causa, v. g. ne cum mortis vel alterius gravis mali periculo prodatur, carnes edere licitum est; dixi *ex gravi causâ*, nam sola irrifio vel joci, quibus non comedens exponeretur, non sunt causa sufficienter excusans ab abstinentia, ut habet *communis*.

20. 4. Etsi cæna Calvinistica sit signum de se protestativum falsæ religionis, ideoque intrinsicè malum, ipsum tamen panem occultè, & merè materialiter, absque scandalo comedere malum non est. *Laym. sup.*

5. Videns sacras imagines conculari, Sanctos blasphemari, Ecclesiam Catholicam risui exponi, eique falsâ dogmata imputari, fideles scandalizari &c. tenetur etiam cum periculo vitæ (si cum fructu possit) Dei, Sanctorum, & Ecclesiæ honorem tueri, hæreticorum fallacias detegere, ut *sup.* dixi.

21. 6. Si Princeps acatholicus jubeat omnes Catholicos frequentare templa hæreticorum, aut die veneris carnes edere, illicitum est obedire, & ita ad Catholicos in Anglia bis respondisse Pium V. testatur *Sanch. sup. c. 4. n. 27.* etiamsi Princeps protestaretur se per hæc tantum velle obedientiam civilem; nam reverà intendit authoritatem addere hæresi, veræ fidei contemptum, & perversionem fidelium, ad quæ cooperari non licet: in Germania tamen furtivè aut ex curio-

M sitate

litate audire conciones hæreticorum, non est signum professivum hæresis, nec hæresi propterea additur auctoritas, cum potius fiat in ejus contemptum : hinc secluso periculo seductionis, scandali, vel alterius mali non est mortale, imo nullum, si fiat ex justâ causâ, ut si miles vel filius-familias occultè Catholicus pergat conciones frequentare, ne ab officiali, vel patre-familias malè tractetur vel à vera fide retrahatur.

22. 7. Si privatus in hospitio dicat: si quis hic adest Papista, surgat à me occidendus, nemo tenetur surgere; similiter si potestas publica in odium fidei jubeat ut Catholici se prodant portando certas vestes, ut solvant mulctam, è patriâ abscedant, non tenetur se prodere aut patriam relinquere, quia nemo in particulari interrogatur: quod si tamen aliqui antecessenter non propterea censerentur à fide defecisse, tenentur vestes portare, vel è patriâ abscedere: sed potestne fidelis instante persecutione semper fugere? R. Si per ejus fugam periclitetur Dei honor, salus animarum, muneris v. g. Pastoralis observantia, fugere non licet: si solum sis utilis non autem necessarius, potes, sed non teneris manere; si fugiendo vel ad tempus latitando rem Christianam magis promoveres, obligaris fugere vel latitare *Tamb. §. 2. num. 6.* De cætero fugere malum non est, suadente ipso Domino: *Cum persequuntur vos in civitate ista, fugite in aliam. Matt. 10.* Neque hoc est negare fidem, sed manifestare,

8. Quoad communicationem cum hæreticis tenenda sunt sequentia. 1. Certum est peccare graviter, & excommunicationem reservatam incurere omnes, qui cum hæreticis comunicant in crimine hæreseos iis credendo, fovendo, defendendo &c. 2. Peccant graviter qui communicant in sacris hæreticis, in eorum templis vel conviviis Psalms cum ipsis cantando, organa vel campanas pulsando, quia hoc est externa eorum rituum approbatio, vel scandalosa communicatio in sacris; secus si organum vel campanæ pullantur tempore, quo congregantur cives vel mercatores forentia tractantes. 3. Non licet matrimonium contrahere cum hæreticis, neque matrimonium contrahere coram ministro hæretico, quia hoc esset addere auctoritatem hæresi, & in facto profiteri eum esse personam sacram, cui ex munere competat assistere; posset tamen ex causa permitti proclamationes fieri à ministro acatholico. Item non est illicitum ex causa politica v. g. ut proles in foro externo habeatur legitima, comparere coram magistratu acatholico, ratificare matrimonium coram Parocho Catholico contractum; similiter potest Catholicus amicitia vel honoris gratiâ interesse matrimoniis & nuptiis acatholicorum, quia hoc non est profiteri vel approbare eorum fidem, vel superstitiones; imo in Germania Parochus potest licitè assistere matrimoniis acatholicorum in sua Parochia habitantium, & si unus sit Catholicus,

cus, etiam benedicere nuptiis. *V. cas.*

106. num. 11. & cas. 110. num. 17.

24.

4. Non potest licitè peti, aut accipi Baptismus ab hæretico, nisi adsit gravis causa, vel necessitas, *Lugo d. 14. num. 161.* non enim hoc est intrinsecè malum, neque est agnoscere hæreticum tanquam personam sacram, aut ministrum baptismi ordinarium, sed tanquam ministrum sufficientem, quod verum, & ex justâ causâ licitum est; probabiliùs etiam licet agere patrinum in baptismo infantis a catholici; quia hoc est se obligare ad educandum filium in vera fide in defectu parentum, in quo nihil est mali. *V. cas. 89. num. 10.* 5. Non licet famulari hæreticis cum perversionis periculo, aut cum neglectu præceptorum Ecclesiæ de audienda Missa, de abstinentiâ à carnibus &c. nisi quoad duo ultima gravis causa excuset, ut si apud Catholicos non posset haberi servitium simile & competens; si quis esset ablegatus in terras infidelium; si versaretur in mari &c.

10. Circa communicationem cum Judæis *Jus Can. tit. de Judæis, C. Nullus c. 28 q. 1.* prohibet sequentia 1. Cum eis habitare, non tamen eis servire, vel in Sabbatho cibos coquere. 2. Eorum azymis vesci. 3. Judæis medicis eorumque medicinis uti, si ab aliis aequè peritis haberi possint. 4. Cum eis simul in balneo lavare. 5. Eos invitare, vel ad eorum convivia accedere. 6. Esse obstetrices vel nutrices infantum in eorum domibus, nisi cum spe conversionis eorundem. 7. Iisdem legata in testamentis relinquere, aut hæredes, nisi sint consanguinei, instituire. 8. Iis officia publica committere. 9. Eorum esse mancipium: sed in his omnibus attendenda est consuetudo, quæ contra legem Ecclesiasticam præscribere potest, nec hæ prohibitiones extendi debent ad casus in Jure non expressos, hinc licet cum eis ludere, saltare, mercari &c. modò absit periculum perversionis & scandali.

25.

M 2

CASUS

CASUS XV.

De Spe Theologica, & vitiis eidem oppositis.

P Aneratus puer petit à Parocho doceri, 1. *Quid & quotuplex sit spes*; 2. *Quodnam eius objectum materiale, formale*; 3. *Modus ea ad captum exponendi*; 4. *Qualiter spes sit necessaria*; 5. *Quando obliget*. 6-7-8. *Quid de desperatione*. 9. *De presumptione*; 10. *Tentatione*; 11. *Quid de eo qui perpetuo optat frui mundo*; 12. *Vel ideo peccat quia putat aequè facile plura quàm pauca peccata remitti*. 13. *Vel e contra putat peccata ob suam enormitatem nunquam remittenda*; 14. *Vel maledicit sua diei*. Pro resolut.

1. QUÆR. I. *Quid & quotuplex sit spes?*

R. 1. *Spes in S. Scriptura variè sumitur; quandoque pro habitu spei 1. Cor. 13. Nunc autem manent tria hæc, Fides, Spes, Caritas. Pro actu sperandi Rom. 8. Spe salvi facti sumus. Pro ipso objecto materiali spei; Spes qua videtur, non est spes. Ibid. Pro ipso Deo, cujus promissioni, & auxiliis innititur tanquam objecto formali; Tu es spes mea. Psal. 21. Spes mea Deus. Thren. 3.*

R. 2. *Spes in genere, prout abstrahit à naturali & supernaturali, est desiderium & expectatio boni absentis & ardui probabiliter futuri. Spes Theologica habitualis est habitus supernaturalis, quo homo tendit in*

Deum ut beatè possidendum, ideoque dicitur virtus Theologica; Spes actualis est certa expectatio beatitudinis ex Dei gratia, & nostris meritis, Ita quoad rem omnes cum D. Th. 2. 2. q. 18. a. 2. Seu explicatiùs: Est desiderium efficax cujuscunque boni supernaturalis & ardui à Deo promissi, cum certa fiducia, & animi erectione ad illud consequendum; Dicitur 1. Desiderium efficax, id est voluntas seria applicandi media opportuna; quia voluntas inefficax beatitudinis vel simplex complacentia stare potest cum desperatione. Dicitur 2. Boni supernaturalis conducentis ad vitam æternam, in quo distinguitur à spe naturali, quæ desiderat & expectat bona naturalia. Dicitur 3. Boni ardui, verè enim beatitudo est ardua & difficilis omnem captum naturalem & vires humanas transcendens, ac sine supernaturalibus Dei auxiliis non consequibilis. Dicitur 4. Boni à Deo promissi, quia sicut nihil potest credi fide divinà quin sit revelatum, sic nihil firmiter sperari, quod non sit à Deo promissum. Dicitur 5. Cum certâ fiduciâ, quia spes supponit fidem, quâ quis certo credat, quantum est ex parte auxiliorum Dei, se rem promissam, etsi difficilem, consecuturum; ex hac fide oritur animi confidentia, erectio & promptitudo ad superandas cum auxilio Dei quascunque occurrentes diffi-

difficultates; *Spes enim non confundit.*
Ad Rom. 5. Quia tamen fides & promissio non est absoluta, sed sub conditione nostræ cooperationis & perseverantiæ, ideo ex hac parte spes non est certa, sed meritò timetur, *quia nescit homo utrùm odio, an amore dignus sit, sed omnia in futurum reservantur incerta.* Eccl. 9.

2. QUÆR. II. Quodnam sit objectum spei, & quoniam actus ad eam pertinentes?

R. 1. Objectum materiale spei primum est beatitudo objectiva, seu Deus beatè possidendus; secundarium sunt omnia auxilia divina, remissio peccatorum, & pœnarum, gratia actualis, & habitualis, uno verbo omnia bona à Deo nobis promissa in ordine ad supernaturalem beatitudinem, sicut omnia & sola revelata sunt objectum materiale fidei.

2. Objectum motivum formale spei prout spes est desiderium, est Bonitas Dei respectiva, seu ut nobis bona; in tantum enim spes est actus amoris concupiscentiæ, & in hoc differt ac imperfectior est charitate, quæ diligit Deum non præcisè quia nobis, sed quia in se est summè bonus & dignus amari. *D. Th. 9. 17. a. 8.* Motivum spei prout est fiducia & erectio animi ac certa rei promissæ expectatio, est omnipotentia divina, quâ potest Deus omnia dare, quæ promissit, & fidelitas, quâ certò dabit; hæc autem motiva rudibus ad captum exponi poterunt, quærendo v. g. quare potius credant se accepturos vestem à Principe promissam, quam promissam à

paupere? Respondebunt: quia Princeps potest dare vestem promissam, & etiam dabit, quia stabit suis promissis; è contra pauper vel non poterit dare, quod promissit, vel si possit, fortè tamen non stabit promissis, quia ipsemet eâ indiget: hoc igitur applicent Deo qui in dando est potentissimus, in servandis promissis fidelissimus.

3. Ad spem reducuntur complacentia, gaudium &c. de beatitudine sibi promissâ aut jam adeptâ, de mediis ad eam consequendam. Item timor, dolor, fuga, detestatio eorum quæ damnationem inducunt, & beatitudinem impediunt aut retardant, ut peccata mortalia, & venialia, eorumque pœnæ: demum ad spem pertinet optare alteri salutem, quatenus hæc salus simul opranti bona est; optare autem salutem, quia proximo bona est, non est actus amoris concupiscentiæ & spei, sed actus charitatis in proximum.

4. QUÆR. III. Qualiter spes sit necessaria?

R. 1. Sicut fides de Deo ut remuneratore omni homini ratione utenti est necessaria necessitate mediis, secundum dicta *Cas. præc. sic & spes remunerationis: Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Ad Hebr. 11. Qui textus de fide simul & spe intelligitur; imò plures dicunt in statu naturæ lapsæ spem non tantum esse necessarium mediū salutis ex ordinatione divina, sed etiam ex natura rei. Ratione dant, quia natura post peccatum originale est ita infirma, ut ad actus virtutum arduos videatur efficaciter co-

M 3 nari

nari non posse, quin per fidem & spem præmii erigatur. 2. Spes Theologica necessaria est necessitate præcepti naturalis & divini, ut clarum est tum ex S. Scriptura ad Col. 1. *Si tamen manetis in fide fundati & stabiles, & immobiles in spe*: Tum quia ratio naturalis dicitur hominem debere tendere in finem suum ultimum cognitione & affectu, cognitione per fidem, affectu per spem, & charitatem, fide enim cognoscimus Deum finem ultimum, spe expectamus, charitate jungimur. 3. Præceptum spei per se obligat hominem cum ad ulum rationis pervenerit, & beatitudo ei per fidem fuerit proposita; Deinde sæpius in vita saltem per accidens, & quidem toties, quoties obligat præceptum confessionis, charitatis, contritionis: quia sicut sine fide formali vel virtuali hujusmodi actus haberi non possunt, sic nec sine spe saltem virtuali; homines tamen bene educati, & in fide instructi prudenter dubitare non possunt, quin huic præcepto satisfecerint, cum toties spem eliciant, quoties amore cœlestis gloriæ, vel timore gehennæ actum bonum exercent, de peccatis dolent, confitentur &c. & vix fieri potest ut firmiter credens cœlestem gloriam sibi esse præparatam, eam nunquam desideret aut ad eam promerendam non erigatur.

6. QUÆR. IV. Quæ sint vitia spei opposita?

R. Præcipue sunt duo, desperatio per defectum, præsumptio per excessum. *Circa desperationem tenenda sunt seqq.* 1. Desperatio non est iudicium

de non obtinenda re sperata, etsi hoc ordinariè præcedat, sed est abjectio voluntaria omnis spei consequendi beatitudinem vel media ad eam sufficientia ex diffidentia de bonitate & misericordia Dei: in hac diffidentia consistit gravissima ejus malitia in Spiritum S. cui aditum in animam intercludit, & hominem directè à fine suo ultimo avertit, estque causa gravissimorum scelerum, fit namque ut desperantes de Dei misericordia, & salute, abjectâ salutis curâ absque fræno timoris se præcipitent in quavis crimina. Juxta illud ad Eph 4. *Desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia in operationem omnis immunditia*; usque tandem vitam peritæ conscientiæ cruciatum ferre non valentes, sibi ipsis mortem inferant. 2. Desperationi sæpe conjunctum est crimen hæresis specialiter in confessione explicandum, ut si ideo quis desperet, quia judicat Deum se salvare non posse, vel non velle; aut Deum se positivè reprobâsse ante prævisionem peccatorum, vel sua peccata esse irremissibilia, aut tanta, ut vincant Dei misericordiam, hæc enim omnia sunt contra fidem: qui verò ideo desperat, quia putat se ob nimia peccata esse indignum ulteriori gratiâ, vel putat Deum non amplius daturum auxilia efficacia, vel ob compertam suam infirmitatem & continuos lapsus arbitratur se non perseveraturum, sed certò damnandum; talis quidem peccat mortaliter, absque tamen peccato hæresis, quia non est de fide, quod Deus de factò hunc sit salvaturus, aut ei daturus auxilia efficacia, sed quod

7.

quod possit dare, ideoque tota malicia hujus desperationis est in eo, quod diffidat bonitati Divinae, & abjiciat animum omnemque conatum ad salutem. 3. Ob peccata & radicatos vitiorum habitus desperare de propriis viribus, & confidere in sola & immensa Dei misericordia non vitium, sed prima spei anchora est, & initium salutis: desperare sibi que mortem inferre non ex diffidentia erga Dei misericordiam, & auxilium, sed quia res sibi non successit ut voluit, quia jacturam fecit honoris, bonorum temporalium &c. non est desperatio directe opposita spei, sed charitati propriae, vel aliis virtutibus, ut patet.

9. *Circa presumptionem*, accipe seqq.

1. Præsumptio est præpostera fiducia de bonitate Dei & misericordia, quâ quis confidit beatitudinem, aut bona ad eam pertinentia consequi per media à Deo non ordinata, ut si quis speret cœlestem gloriam per actus merè naturales, velut Pelagiani, vel justificationem per solam fidem sine propriis meritis, remissionem peccatorum per solam in meritis Christi fiduciam, ut hæretici hujus temporis, talis præter peccatum præsumptionis habet crimen hæresis, quia de fide est beatitudinem acquiri non posse per actus merè naturales, neque justificationem, vel remissionem sine at vel contritione; qui verò sibi persuadet se esse prædestinatum, & ideo liberius peccat, pœnitentiam differt, aut confidit se opportuno tempore esse salvandum quidquid egerit, peccat quidem peccato præsumptionis, non tamen hæreseos;

idem est de eo qui ex confidentia in Dei misericordia movetur ad reiteranda peccata, ad differendam pœnitentiam: *Dico*, qui ex confidentia in Dei misericordia movetur, nam si aliunde v. g. ex nimia objecti delectabilitate moveatur ad reiterandum peccatum, vel ideo differat pœnitentiam, quia jam videtur nimis difficile confiteri, aut abstinere à peccatis, quamvis simul credat & speret etiam post dilatam pœnitentiam aut reiterata peccata se veniam impetraturum, non est præsumptio, imò bonum est etiam tum, quando peccamus, sperare veniam & proponere confiteri. 2. Ad præsumptionem reducitur Dei tentatio, quâ quis temerè vult experiri Dei misericordiam expectando extraordinarium vel miraculosum Dei auxilium, ut si se exponat evidenti periculo peccandi confidens se miraculosè conservandum; aut cum potest conservare vitam vel sanitatem corporalem mediis naturalibus, his neglectis intendat & confidat consequi medio supernaturali & extraordinario, nisi id fortè fieret ex speciali Dei instinctu, *V. cas. 65. n. 16.* 3. Pessima & blasphema præsumptio & Dei tentatio est, si quis per preces, eleemosynas, Sacrificium Missæ, vel alia pia opera sperat à Deo consequi, quæ per se mala sunt, ut turpem puellæ amorem, vindictam de inimico, victoriam injustæ litis &c. Ex dictis

Deduces seqq. 1. Optans perpetuo frui terrenis peccat contra spem, quia virtualiter contemnit objectum primum spei, seu cœlestem gloriam, quam

quam postponit amor temporalium: si tamen quis optet perpetuò frui mundo sine comparatione ad cœlestem gloriam ex amore vitæ præsentis, vel ut sic effugiat periculum æternæ damnationis, probabiliter excusatur saltem à mortali, *Castrop. Tamb. L. 2. in decal. c. 3. §. 1.*

12.

2. Qui pergit peccare ideo, quia confidit misericordiam Dei æquè facile remissuram plura peccata, quàm unum, graviter peccat peccato præsumptionis, secus si ideo peccata reiteret, eo quod eadem erubescentiâ vel labore possit confiteri plura quàm unum, quia non peccat ex confidentia in Dei misericordia, & quamvis *Bonaspei d. 4. n. 48.* putet tantùm venialiter contra spem peccare eum, qui ex præsumptione vel spe remissionis facit peccatum veniale, aut ad breve tempus pœnitentiam differt, communis tamen sententia est, hinc non dari paritatem materiæ, gravis enim irreverentia est abuti divinâ misericordiâ ad peccandum etiam venialiter.

3. Qui temerè se exponit evidenti periculo mortis, volens experiri an Deus extraordinario medio sibi sit subventurus, tentat Deum, ideoque graviter peccat.

4. Qui timet aut putat sibi difficilem esse remissionem peccatorum ob nimiam v. g. eorum enormitatem, per hoc præcisè non peccat, cum revera remissio difficilis sit, non quidem ex parte Dei, sed ex parte pœnitentis, qui eò est indignior remissione, quò graviora commisit peccata; si tamen ideo abjiciat omnem spem & conatum ad salutem, aut peccatorum remissionem, peccat peccato desperationis.

5. Qui diei suæ maledicit, vel dolet se esse natum ob tædium vitæ vel asperitates quas experitur, non peccat propriè contra spem; secus si ideo maledicat natiuitati suæ, quia diffidit peccata sibi à Deo esse remittenda.

13.

14.

CASUS XVI.

De charitate Theologica, ejusque obligatione, & vitiis oppositis.

Quarantus Pastor ovium ignorat 1. *Quid sit charitas.* 2. *Ad quid obliget lex charitatis affirmativa, negativa.* 3. *An Deus debeat diligere super omnia appetitivè, intensivè.* 4. *Quoties, & quando.* 5. *An in articulo mortis; & quid in dubio an*

huic præcepto satisfecerit. 6. *An proximus diligendus internè.* 7. *Qualiter externè.* 8. *Qualiter inimico ignoscendum.* 9. *Quid de odio proximi vel qualitatis in proximo;* 10. *An liceat ei optare malum vel de eo gaudere.* 11. *Quis ordo dilectionis servandus.* 12. *An vitam vel*

vel bona propria liceat postponere vite
vel bonis alterius. 14. An conjun-
cti preferendi extraneis. 15. An
innocens nocenti. 16. Quid sit ma-
ledictum, discordia; 17. Susurra-
tio, &c. Pro resolut.

I.

QUÆR. I. Quid sit Charitas?

R. Charitas Theologica sumpta pro
habitu est virtus à Deo per se infusa,
quâ Deus diligitur propter se & pro-
ximus propter Deum. Charitas actua-
lis est amor benevolentiae, & amicitiae,
quo Deo, proximo, & nobis
volumus bonum, quia hoc Deo bo-
num est, & in hoc distinguitur ab
amore concupiscentiae, quæ vult Deo
vel proximo bonum, non quia hoc
Deo, vel proximo, sed quia ipsi vo-
lenti bonum est; ideoque ad spem
pertinet.

2.

QUÆR. II. Quid circa legem
charitatis erga Deum?

R. Lex charitatis in Deum duplex
est, affirmativa, quâ præcipitur Dei
amor, & negativa, quâ prohibetur
omne odium, aversio, aut malignus
in Deum affectus: odium autem
aliud vocatur abominationis, quo
quis Deum non secundum se, sed
secundum aliquem ejus affectum sibi
contrarium aversatur v. g. ob im-
posita difficilia præcepta, ob pœnas, ad-
versitates immixtas &c. Aliud dicitur
odium inimicitiae, quo impius Deum
secundum se odit, aversatur, eique
malè vult, de ejus bonitate, potentia,
gloria &c. tristatur: primum odium
opponitur amori concupiscentiae, se-
cundum amori amicitiae, utrumque
est peccatum omnino grave, postre-

R. D. Jansen Pars I.

rum longè gravissimum. Circa præ-
ceptum affirmativum habe sequentia.

1. Hoc obligamur Deum diligere
super omnia, recta enim ratio dicitur
Summum Bonum esse summè aman-
dum: Deut. 6. *Diliges Dominum
Deum tuum ex toto corde tuo, ex totâ
animâ tuâ, ex tota mente tuâ, & ex
totâ fortitudine tuâ: hoc est primum &
maximum mandatum.* Matth. 22.
Tum quia est actus virtutis excellen-
tissimæ, & omnes aliæ virtutes tan-
quam media ad finem charitatis, qui
est unio cum Deo, referuntur, ut pro-
bat *D. Th. 2. 2. q. 44. a. 1.* Tum quia
in charitate restaurantur omnes leges,
qui enim amat Deum, cum solum
adorat, non blasphematur, non assumit
Nomen Domini in vanum &c. Qui
diligit proximum sicut seipsum, non
occidit, non moechatur, non furatur
&c. *Pleniudo ergo legis est dilectio.*
Ad Rom. 13. & In his duobus man-
datis universa lex pendet & Propheta.
Matth. 22. 2. Deus debet diligi
super omnia *appretiative*, id est,
amans debet Deum habere in majori
æstimatione, vel quasi pretio, quàm
omnia alia, ita ut, si opus foret, a-
mans mallet omnia alia, etiam seipsum
perdere, quàm Deum Summum Bo-
num amittere, vel offendere: Item
Deus debet præ omnibus amari *obje-*
ctive, hoc est, Deo debemus plura bo-
na velle quàm ulli creaturæ; Deo enim
debemus velle suas perfectiones infi-
nitas, honorem, adorationem & glo-
riam ab omnibus creaturis tanquam
supremo Domino, & quamvis conve-
nientissimum sit, ut Deus ametur super

3.

N

omnia

omnia etiam *intensivè*, hoc est, vehementiori, ardentiori, & teneriori affectu quàm omnia creata, ad hoc tamen ex præcepto non obligamur, ut habet *communis*, ideoque sine peccato contingere potest, ut Deus minus intensè ametur quam creatura v. g. unicus filius, uxor, parentes, amici &c. cum enim bona creatura sint sensibilia, & nobis præsentia, difficilimum foret in ea aliquando non ferri cum majori conatu, affectione & teneritudine, quàm in Bonitatem Dei à nobis solo intellectu apprehensam; neque obstat illud Matth. 10. *Qui amat patrem vel matrem plus quam me, non est me dignus*, nam ex *communi* & *D. Th.* intelligitur de amore appetitivo, non intensivo. 3. Lex charitatis erga Deum non tantum obligat per accidens, quando scilicet quis aliter justificari non potest, sed etiam per se, & quidem sapius in vita, uti jam certum est ex Propositionibus ab Innoc. XI. damnatis 6. *Probabile est ne singulis quidem rigorosè quinquennis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.* 7. *Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, quâ justificari possimus.* Ratio est, quia homo tenetur sapius tendere in finem ultimum per fidem & spem, ut supra dictum est, ergo à potiori per charitatem: & certò hujus actus utilitas & summa necessitas debet ejus usum homini merito reddere familiarissimum, attentò quod ex sententia *S. Bonav. Scoti in 2. dist. 41. q. 11. D. Th. 2. 2. q. 114. a. 4.* actus aliarum virtutum

supernaturalium fidei, spei, religionis &c. etiam in gratia facti non sint meritorii gratiæ, & gloriæ, nisi procedant ex actuali vel virtuali dilectione Dei super omnia, uti latè probat *Sporer t. 2. in decal. c. 5. à num. 15.* 4. Quoties præceptum amandi Deum obliget, est incertum, cum nec lex, nec Ecclesia diem aut tempus determinet; ex communiori DD. sententia videtur obligare 1. Cum homo sufficientem usum rationis & hujus præcepti cognitionem accepit, ut docet *D. Th. 1. 2. q. 89. a. 6. & AA.* gravissimi apud *Dubois* ad Prop. 1. ab Alex. VII. damnatam n. 31. 2. In articulo mortis, non tantum per accidens, ratione tentationum, aut in defectu Sacramenti Pœnitentiæ, sed etiam per se, etiam si moribundus sibi lethalis culpæ conscius non sit; quia videtur recta ratio exigere, ut homo se per amorem jungat fini suo ultimo isto instanti, à quo pendet felix vel infelix æternitas. 3. Sapius per vitam, ut jam dictum est; fideles tamen qui sunt bonæ voluntatis, non facile debent scrupulari, an præcepto charitatis erga Deum, vel proximum satisfecerint, nam horum actuum frequens est occasio, & reverà illos eliciunt, quoties Deo vel proximo favent suas perfectiones, gaudent quod illi bene sit, faciunt quæ illi placent, vitant quæ displicent &c. *Carden. dissert. 6. c. 2. a. 3.*

QUÆR. III. Quid circa legem charitatis erga proximum?

R. 1. Lex amandi proximum iterum alia est affirmativa, alia negativa:
Lege

Lege affirmativâ tenemur ad sequentia 1. Diligere omnem proximum amicum & inimicum; *Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros.* Matt. 5. Idque non tantum actu externo cum v. g. à periculo mortis liberando, necessaria suppeditando, damnum in honore vel bonis fortunæ, si absque gravi incommodo fieri possit, impediendo; sed etiam actu interno, quo ei bene velimus, optemus bonum, ut certum est ex Propositionibus ab Innoc. XI. damnatis: 10. *Non tenemur proximum diligere actu interno & formali:* 11. *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.* Proximus autem hic dicitur omnis qui est capax ejuldem nobiscum beatitudinis. 2. Peccat contra charitatem, qui ex aversione proximo etiam inimico negat externa & communia signa dilectionis, id est talia, quæ fratri à fratre, civi à cive, Superiori à subdito exhiberi solent, ut si fratrem, qui te offendit, nolis ut antea, salutare, alloqui; Prælato ut antea, non inclinare: Ratio est, quia hoc esset seipsum vindicare, odium exterius continuare & alteri ad idem anam dare. *Dixi 1. Ex aversione,* nam si ex justâ causâ v. g. pater filio, Superior subdito per aliquod tempus consuetæ benevolentiae signa subtrahant, ut sic eum ad agnitionem & emendationem adducant, utique non peccant. *Dixi 2. Signa communia,* nam non tenemur inimico exhibere signa dilectionis specialia, v. g. familiariter cum eo conversari, eum hospitio suscipere, mœstum consolari,

agrotum invisere &c. nisi fortè hæc signa exigeret gravis ejus necessitas, vel per ea sine gravi tuo incommodo eum posses Deo & tibi reconciliare. 3. Inimico veniam petenti teneris in- & externè remittere dando speciale signum, quod ob præsentem offensam ei officia charitatis subtrahere nolis; potes tamen petere satisfactionem, nisi hæc tibi foret inutilis, & alteri graviter damnosa, imò si tu primò vel principaliter dederis causam inimicitiae, etiam teneris primò reconciliationem quærere. Si quis nolit inimico reconciliari, vel communia dilectionis signa exhibere, absolvi non potest: Sed quid si pœnitens dicat se quidem inimico ignoscere, sed non posse oblivisci injuriæ; se quidem non odisse, sed etiam non posse aspicere, alloqui, salutare sine motu amaritudinis, rancoris &c.? 3. Talis interrogandus est qualiter non possit oblivisci, an solam quoad memoriam & horrorem injuriæ acceptæ; an motus rancoris vel amaritudinis quos ad conspectum inimici experitur, sint involuntarii, vel è contra an voluntarii, an conjuncti cum imprecatione alicujus mali, vel desiderio vindictæ? Si primum, absolvat in Domino, sæpe enim animorum aversio non tam est ex malitiâ, quam naturali geniorum diversitate: si secundum, non absolvat nisi omni rancore deposito.

3. 2. Præcepto negativo prohibemur odisse proximum juxta sequentes explicationes. 1. Odium definitur à *D. Th. 2. 2. q. 34. a. 1.* quod sit alienatio seu aversio voluntatis ab eo,

N 2

quod

quod apprehenditur ut malum, & noxium: aliud est inimicitia seu malevolentia, quo quis averfatur personam proximi secundum se, seu ei vult malum, quia ipsi malum est; est ex genere suo mortale; aliud est odium qualitatis, seu abominationis, quo personam averfamur non secundum se, sed secundum qualitatem ei adjacentem, potestque esse bonum, malum, vel indifferens, prout qualitas, quam in proximo odisti, bona, mala vel indifferens est; si odisti in proximo qualitatem bonam v. g. vitæ sanctitatem, humilitatem, temperantiam &c. odium malum est & fraternæ charitatis invidentia: si qualitas quam odisti, sit mala, ut superbia, avaritia, luxuria, odium bonum est, nisi transeat in personam; si qualitas sit indifferens, ut vanitas, honor, divitiæ, ipsum pariter odium est indifferens, & sit bonum vel malum, prout finis, ob quem odisti, bonus vel malus est. 2. Circa odium malevolentia seu inimicitia accipe hanc regulam: *Inefficaciter velle, gaudere, desiderare, petere proximo grave malum sine rationabili causa, vel ex vindicta, aversione, aut displicentia erga ejus personam, semper est mortale; Econtra velle grave malum v. g. paupertatem, mortem &c. in ordine ad majus bonum presertim spirituale ipsius proximi, vel ad avertendum grave damnum Reipublicæ vel innocentis, per se non est peccatum*: Hinc licitum est ineffaciter velle vel optare infamiam, carcerem, imò ipsam mortem malefactori, ut confusus respiceat à peccatis, vel mortuus desinat Reip. vel innocentibus

nocere, modò non fiat ex vindicta, vel aversione. Item excusantur à peccato, qui sibi ipsis vel alteri optant mortem, ut liberentur à gravissimis doloribus vel adversitatibus, quia similia desideria formaliter sunt de bono, non de malo, ait Palao L. 1. t. 6. d. 4. p. 1. n. 11. Ob proprium temporale emolumentum non licet proximo optare mortem, vel aliud grave malum, vel de eo gaudere, ut constat ex Prop. 3. ab Innoc. XI. damnata: *Si cum debito moderamine facias, potes absque mortali de vita alterius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia persona, sed ob aliquod temporale emolumentum.* NB. Ob temporale emolumentum seu lucrum acquirendum; nam ad avertendum grave damnum in re jam possessa, adhuc valde probabile est licere, absque odio tamen & vindicta, alicui ineffaciter desiderare mortem, v. g. latroni ne ab eo occidat vel bonis spoliet D. Th. 2. 2. q. 76. a. 2. & in 3. dist. 30. q. 1. a. 1. & DD. gravissimi apud Mendo d. 4. q. 1. & 4. Ratio est, quia mihi ipsi licitè opto mortem, ut evadam ingens malum, ergo & alteri; deinde licitè occido injustum aggressorem, si id necessarium sit pro conservatione vitæ, & probabiliter etiam pro conservatione bonorum temporalium, ergo à potiori licebit aggressori mortem optare ut non occidat, non rapiat: neque hoc est gaudere vel optare alteri malum, quia ipsi malum, sed quia mihi bonum est, S. Th. loc. cit. Multò magis licebit gaudere de effectu bono

11.

bono v. g. hereditate ex alterius morte consecuta, quia tale gaudium non terminatur ad mortem proximi, sed illa praesupposita ad hereditatem; periculosum tamen est hereditatem desiderare ante mortem, quia tale desiderium facile extendet se ad ipsam mortem, quam certum est non licere desiderare propter bonum temporale hereditatis.

12. QUÆR. IV. Quis ordo in diligendo servandus?

R. 1. Super omnia & præ omnibus renemur diligere Deum. 2. Nos ipsos quoad bona spiritualia. 3. Proximum quoad bona spiritualia. 4. Nos ipsos secundum bona corporalia. 5. Proximum secundum eadem bona. 6. Nos ipsos & proximos secundum bona temporalia. Ratio est, quia homo sibi ipsi est conjunctior, scilicet per identitatem, proximo per societatem, ergo seipsum magis amare debet quam proximum, nam *qui sibi nequam, cui bonus erit?*

13. Eccl. 14. 2. Quamvis homo bona sua temporalia possit postponere bonis temporalibus proximi, eò quod sit horum Dominus, non potest tamen per se loquendo vitam suam postponere vitam proximi, nisi hic esset persona Reip. valde necessaria. 3. Licet se exponere periculo incerto ut proximus evadat certum, aliàs enim non liceret ministrare peste infectis. 4. Si proximus sit in extremâ necessitate spirituali id est in proximo periculo damnationis; ut si infans sine baptismo esset moriturus, aut jam moriturus petat instrui in necessariis

fidei, teneris ei succurrere cum qualicunque vitæ & bonorum temporalium periculo, dummodo sit certa spes fructus, neque aliud æquale vel gravius damnum tibi vel tertio immineat. 5. Curati, id est Pastores, Prælati, Episcopi tenentur suis subditis etiam in gravi necessitate spirituali, seu in periculo proximo peccati mortalis constitutis, à quo se ipsos non creduntur liberaturi, cum periculo vitæ succurrere *S. Th. 2. 2. q. 26. a. 5.* quia ex officio & vi taciti contractus ad hoc obligantur, sicut miles ad prælium, & *bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Joan. 10. 6. In pari necessitate per se præferendi sunt sanguine juncti extraneis, etiam sanctioribus vel benefactoribus; quia sunt magis conjuncti: docet tamen *Bannes 2. 2. q. 26. a. 8.* insigni amico aut benefactori potius ex charitate subveniendum esse, quam consanguineo non valde propinquo, & non bene merito. 7. Inter consanguineos in extremâ necessitate præferendi sunt parentes, & pater præ matre, quia ambo sunt principium vitæ, & pater principium excellentius; deinde filii, ex post uxor & fratres; an verò creditor in æquali necessitate præferri debeat debitori, dicam infra. 8. In communi & obvia necessitate omnibus præferenda est uxor, quia civiliter est una persona cum marito, post uxorem succurrendum est liberis, quia habent jus accipiendi alimenta à parentibus, post hos succurrendum parentibus. 9. Non obligaris semper innocentem præferre nocenti, v. g. non

N 3 teneris

teneris saltem cum periculo vitæ occidere latronem, ut sic amicum tuum aliàs verosimiliter in peccato mortali occidendum eripias, nisi amicus esset proximè conjunctus, tunc enim fortè ex pietate obligaris. Ratio est, quia latro etiam occideretur in mortali, & uterque est proximus. *Si dicas*: Proximo in extremâ necessitate spirituali constituto etiam cum periculo vitæ propriæ teneor succurrere, sed amicus est hoc casu in extremâ necessitate spirituali, cum supponatur existere in peccato mortali, & ob perturbationem & instans periculum non possit conteri vel confiteri, è contra latro non est in necessitate, cum possit ab aggressione desistere, ergo. *R.* In extremâ necessitate spirituali teneor proximo subvenire cum periculo vitæ per medium certum, & quando non est æquale periculum damnationis in altero C. secus N. 10. Non teneris te permittere occidi à latrone, sed potes uti defensione occisivâ, etsi latro esset moriturus in peccato, tu verò in gratia, quia latro non est in necessitate; potest enim, si velit, desistere ab injusta invasione.

16. QUÆR. V. Quæ sint vitia charitati opposita?

R. Præter odium directè opponitur 1. *Invidia* & *Ira*, de quibus *cas.*

12. n. 1. & 14. 2. *Maledictum*, quo quis alteri malum imprecatur, quod si fiat seriò in materia gravi ex odio inimicitia, cum animo, ut malum eveniat, est mortale; secus si vel malum sit leve, vel imprecatio non sit planè deliberata, aut non ex animo, ut malum eveniat, sed ex impetu iræ ad expressionem sui doloris vel indignationis, aut tantum ad terrorem alterius v. g. filii, subditi, militis &c. est communis cum *Nav. c. 23. n. 17.* 3. *Discordia*, quæ à *D. Th. q. 37. a. 1.* definitur, dissensio voluntatum circa bonum, quod ex charitate amare debemus; dissensio in malo bona & laudabilis est. 4. *Susurratio*, quæ est verbum seminans discordiam inter amicos, estque peccatum eò gravius, quò amici sunt magis utiles & necessarii, ut parentes, filii, fratres, uxor, maritus: Susurro saltem ex charitate, juxta alios etiam ex justitia tenetur dissidentes reconciliare, & pro damno inde securo satisfacere, idque certum videtur, si usus fuerit fraude vel mendaciis, quamvis enim propriè nemo habeat jus ad alterius amicitiam, habet tamen jus ne dolo vel fraude invitus eâ privetur, & susurro absolvi non potest, nisi præstitâ satisfactione & reconciliatio-
ne, si possit.

17.

CASUS XVII.

De charitate, prout obligante ad eleëmofynam.

R Abanus dives 1. Putat satis esse egenis internè compati. 2. Dubitat an detur præceptum eleëmofynæ; an obliget ex necessariis, vel solis superfluis. 3. Quo-
tuplex sit necessitas. 4. An sit obligatio

gatio in necessitates proximorum inquirendi. 5. An pro vitâ proximi teneatur expendere magnam summam. 6. An extremè indigenti res danda sit gratis. 7. An medicus teneatur agro pauperi gratis succurrere &c. 8. Quid in communi necessitate. Pro resolut.

1. QUÆR. I. Quid sit Eleëmofyna ?

R. Est opus, quo datur aliquid indigenti ex commiseratione propter Deum. Ita *D. Th. 2. 2. q. 32. a. 1.* Dicitur 1. Opus, quia non consistit in solo affectu internæ commiserationis, sed requirit actum externum, quò indigentia proximi subleuetur. Dicitur 2. propter Deum; nam quamvis Eleëmofyna in S. Scriptura excellentissima habeat elogia, ut *Tob. 4.* Eleëmofyna ab omni peccato, & morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. Et *Luc. 12.* Date eleëmofynam, & ecce omnia munda sunt vobis, si tamen non fiat propter Deum seu ex motivo supernaturali, nullius apud Deum est meriti.

2. QUÆR. II. An d. tur præceptum Eleëmofynæ, & qualiter obliget?

R. 1. De fide est dari præceptum eleëmofynæ fundatum in Lege naturali charitatis: *Diliges proximum tuum sicut teipsum. Eleëmofynam pauperis ne defraudes. Eccl. 4.* & *Christus Matth. 25.* *Itē maledicti in ignem æternum &c. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* Comminatio autem ignis æterni utique culpam gravem importat.

R. 2. Quoad obligationem hujus

præcepti accipe hanc regulam: Proximo in extremâ necessitate constituto sub mortali teneris succurrere, etiam cum aliqua jacturâ tui statûs; in gravi teneris ex bonis superfluis, vel etiam aliquo modo necessariis; in communi tantum ex superfluis; est quoad rem communis *D. Th. 2. 2. q. 32. a. 5. Valent. d. 3. q. 9. p. 4. Laym. L. 2. t. 3. c. 6. Dicast. L. 2. de just. t. 2. disp. 9. an. 239.* Ratio regulæ est, quod teneamur proximos diligere sicut nos ipsos, idque non tantum verbo & linguâ, sed opere & veritate. 1. *Joan. 3.* Sicut ergo ratio exigit, ut propriam vitam conservemus cum aliqua, sed non notabili statûs jactura, & gravem necessitatem v. g. periculosum morbum tollamus impendendo bona aliquo modo necessaria; sic & respectu proximi. Pro meliori regulæ intelligentia notandum est 1. Alia esse bona homini superflua, alia necessaria; necessaria vocantur, quibus homo indiget ad sui vel familiæ sustentationem vel statûs conservationem, non tantum pro nunc, sed etiam pro casu futuro, qui communiter accidere solet, ut pro tempore morbi, senectutis, pro educandis, elocandis vel dotandis liberis *D. Th. a. 6. & ibid. Bannes, Cajetan, Sylv. & alii* communiter. Non item pro casu raro vel imaginario, ut si ædes exurerentur, si cæcus vel claudus fieres, aut pro augmento statûs proximè probabiliter non futuri; cætera omnia quæ ad vitæ & statûs conservationem modo explicato non requiruntur, dicuntur superflua, unde patet multos de facto reperiri qui habent superflua, quibus

quibus neque ad præsentem statum, neque ad altiorem (quem proximè sperare non habent) inchoandum indigent, ideoque Ianoc. XI. meritò damnavit hanc Prop. 12. *Vix in secularibus invenies etiam in Regibus superfluum statui.* Et ita vix aliquis tenetur ad eleëmofynam, quando tantùm tenetur ex superfluo statui. 2. Necessitas proximi est triplex, extrema, gravis, communis; *Extrema* dicitur, quando ipsa vita periclitatur, ut si certò vel probabilissimè timeatur mors, vel malum æquivalens v. g. amissio membri principalis, pedis, brachii, oculorum, injustus & perpetuus carcer, durissima captivitas, morbus incurabilis &c. *Gravis necessitas* est, quando prudenter timeatur grave aliquod malum in animâ, corpore, honore, fortunâ, ut periculum peccati, gravis morbus, magna sui, vel familiæ infamia, amissio statûs &c. *Necessitas communis* est, quâ homines communiter laborant absque notabili diminutione statûs, qualem fere patiuntur mendici triviales; & ii qui duro labore se suosque ægrè sustentant. Ex dictis

Duces seqq. 1. Non est obligatio in necessitates proximorum inquirendi, nisi quis prudenter de iis dubitet; quod si dubium factâ inquisitione vinci non possit, ad nihil tenetur, quia libertas est in possessione: neque est obligatio statim credendi pauperibus publicè expositis ex morbo, nuditate, vel aliter signa extremæ necessitatis ostentantibus; nam persæpe id faciunt spe largioris eleëmofynæ. 2. Si

plures sciant aliquem extremè indigere, omnes tenentur, cæteris paribus, succurrere per æquales partes; si alii vel non possint, vel moniti nolint, tu nihilominus teneberis cum aliqua, non tamen notabili statûs tui jacturâ, ut si ex nobili cogereris fieri famulus, ex honesto opifrice mendicus. Ratio est, quia ad conservandam propriam vitam vel recuperandam sanitatem non teneris omnes opes tuas impendere, vel è statu te dejicere, ergo nec pro conservandâ vitâ proximi. 3. Ex eadem ratione non est obligatio etiam ex bonis superfluis conservandi vitam proximi per medium extraordinarium v. g. per tria vel plura aureorum millia, per pretiosissimas medicinas, nisi vita talis hominis esset necessaria ad conservationem Reip., communitatis, exercitûs *S. Th. l. c. & DD. cit.*; tunc enim bonum commune exigeret majores expensas: quod aliqui extendunt etiam ad personas proximè conjunctas v. g. patrem & filium, ita ut etiam pro horum vitâ aliquantò majores expensæ faciendæ sint, non tamen planè extraordinariæ. *Dian. p. 5. r. 8. ref. 6.*

Dices: Si extremè indigenti non teneat subvenire per summam valde notabilem etsi mihi superfluam, ergo etiam licitè eum impedio ne talem summam mihi auferat. 2. N. C. Extremè indigens habet jus, ut eum non impediam, quominus rem meam pro sublevanda extremâ necessitate accipere possit, quia tunc omnia respectu ipsius sunt communia, non tamen habet jus ut ego spontè ei tradam.

4. Con-

6. 4. Constitutus in extremâ necessitate potest vel per se, vel per alium, qui ex suis succurrere non potest, vel non vult, auferre sibi necessaria à quovis similem necessitatem non patiente *D. Th. ad 3.* Quia respectu talis omnia sunt communia: si tamen extremè indigens habeat alibi, unde solvere possit, vel saltem habeat in certâ vel probabili spe, non teneor ei subvenire gratis, nisi in re levioris momenti, sed sufficit charitati sublevare præsentem proximi necessitatem, quod fieri potest vendendo vel mutuuum dando cum onere restitutionis, nam qui emere vel mutuò accipere potest, non est in necessitate accipiendi aliena gratis. *Tolet. Bellarm. Vasq. Covar. Nav. Less. Dian. Sporer hic n. 56. Laym. n. 6. Dicast. n. 231.* imò in hoc convenire omnes testatur *Lugo de just. d. 16. num. 167. & num. 170.* id dicit esse certum. Si verò extremè indigens nec habeat in re, nec in probabili spe, communior & magis pia sententia cum *Bannes, Valent.* docet rem necessariam, nisi foret nimis pretiosa, ex præcepto eleëmofynæ dandam esse gratis, per consequens nec restituendam esse, etsi quis exposit præter spem ad meliorem fortunam deveniat: quod si proximus tantum indigeat usu rei tuæ v. g. equo ad effugiendum hostes, tunc sufficiet concedere solum usum cum obligatione rem ipsam restituendi, & compensandi damnum, & lucrum cessans, si quod Dominus equi obinde passus est; imo nec tenetur usum equi concedere gratis,
R. D. Jansen Pars 1.

si utens solvere possit, ut patet ex dictis.
 5. Pauperi periculosè agroto tenetur medicus id sciens gratis subvenire arte saltem, si sumptu non possit: similiter jurisperitus tenetur patrocinari proximo injustè alias condemnando, non tantum in causâ criminali, sed & civili, quando agitur de gravi jactura bonorum, *D. Th. Suar. de char. d. 7. sect. 4. num. 4.* Idem est de aliis, qui gravi morbo, inedia, vel injusto carcere gravantur, si scilicet juvari possint absque gravi incommodo, vel damno proprio; justè ad carcerem vel mortem condemnatos non teneris redimere nequidem ex superfluis, sed potes mortem vel carcerem ad vindictam publicam permittere. 6. In communi necessitate teneris ex superfluis succurrere non quidem omnibus, sed quibus volueris vel magis indigere putaveris, pro quantitate facultatum; & in communi necessitate expedit pluribus aliquid, quam uni totum tribuere; quantum autem in pauperes communiter distribui debeat, est incertum; *Tamb.* putat satis esse si ex 100. annuis aureis des duos; certò satisfaciunt qui dant decimam partem lucri, tum in gratiarum actionem, tum pro impetranda benedictione in futurum: qualiter autem divites, qui frumenta, cibos, vestes potius à vermibus corrumpi sinunt, aut in canes, equos, commessationes, luxum &c. superflua impendunt, quam in pauperes penitentes distribuunt, à statu peccati mortalis excusari possint, non video.

7.

8.

7. Ad

7. Ad eleëmofynam ſpectant omnia veſtire nudos, colligere hoſpites, redimere captivos, inviſere infirmos, paſcere eſurientes, ſitientes potare, ſepelire mortuos.

CASUS XVIII.

De charitate, prout obligante ad correctionem,
& denuntiationem fraternam.

Sabinus Religioſus petit à Confeſſario 1. *Quid ſit correctio* fraterna; 2. *An obliget*; 3. *Quid ſi proximus ſit in periculo peccandi ſolum venialiter vel ex ignorantia*; 4. *Vel ſit ſola ſuſpicio peccati*; 5. *Aut exigua ſpes fructus*. 6.-7. *Quis modus corrigendi vel deferendi ad Superiorem*; 8. *Quid ſi delictum ſit occultum*. 9. *An excuſet verecundia*. 10. *Quid ſi ipſemet ſis mala vita*. 11. *An meretrix vel infideles corrigendi*. Pro reſolut.

1. QUÆR. I. Quid ſit fraterna correctio?

R. Eſt monitio charitativa & conveniens, quâ conamur proximum revocare à periculo peccandi; dicitur 1. *Monitio charitativa*, quæ fiat ex charitate, & miſericordia, non verò ex odio, ira vel vindicta. Dicitur 2. *Conveniens*, id eſt talis, ex qua prudenter poſſit ſperari fructus, ut latius infra explicabitur, ſive illa fiat verbo, ſcripto, vel facto. Dicitur 3. *A periculo peccandi*, nam peccatum præteritum plenè emendatum, hoc eſt, non amplius conjunctum cum periculo relabendi, vel cum ſcandalo, aut cum nimia penitentiaſ dilatione, non cadit ſub præcepto correctionis fraternæ;

quia ceſſat ejus finis, qui eſt emendatio.

QUÆR. II. Quid circa præceptum correctionis fraternæ?

R. 1. Certum eſt dari tale præceptum; *Corripe amicum-corripe proximum*. Eccl 19. Et lex charitatis in Deum & proximum obligat, ut impediamus maximum Dei & proximi malum, cum per illud Deus plurimum offendatur, & proximus mortem animæ incurrat, ergo. Et quamvis proximus non ſit in neceſſitate peccandi, cum peccet liberè, eſt tamen in magnâ miſeriâ & periculo peccandi, vel difficiliùs reſurgendi, niſi tuâ correctione eum adjuves.

R. 2. Ut præceptum correctionis obliget, requiruntur ſequentia 1. Peccatum proximi mortale, vel veniale; mortale teneris impedire ſub mortali, veniale ſub veniali, niſi ſis Superior vel pater-familias, & advertas venialia proximè diſponere ad mortale, vel grave dænum inferre diſciplinæ, aut rei domeſticæ; idem dicendum de peccatis committendis ex ignorantia, vel enim fiunt ex ignorantia vincibili, & tunc ſunt peccata formalia, & patet ea cadere ſub præcepto correctionis fraternæ; vel fiunt ex ignorantia invincibili, & tunc

reve-

reuerentia legis, contra quam fiunt, videtur exigere ut impediatur saltem tunc, quando facillimè possunt absque alterius rubore & displicentia. 2. Notitia quasi certa peccati, nam in dubio, suspitione, vel rumore incerto non tenentis proximum monere, imò nec expedit ob periculum tricarum, nisi credas proximum non agere laturum, neque privati est in vitam aliorum inquirere, hoc enim ad Superiorem spectat, qui tamen spontaneis delatoribus non facillè credat, neque in particularem inquirat, nisi peccatum dubium cedat in periculum communitatis. vel tertii, & alia signa adsint. 3. Requiritur saltem probabilis spes fructus seu emendationis, hic est enim finis correctionis; dico *probabilis*, nam si requireretur spes certa, vix unquam obligaret præceptum correctionis, cum proximus liberè possit in peccato perleuare: si spes fructus sit dubia & nullum inde malum timeatur, adhuc erit obligatio corrigendi; si verò majus sit periculum novi peccati, vindictæ, odii, vel contemptus, correctio locum non habet, juxta illud Prov. 9. *Noli arguere derisorem ne oderit te*; Excipe Superiores, qui ex officio tenentur corrigere subditos, non tantum ex charitate ad ipsorum bonum, sed etiam ex justitiâ ad bonum commune, ne alii pervertantur, aut scandalizentur, etsi correctio ipsi correpto fortè obsit, *S. Th. 2. 2. q. 7. a. 7.* 4. Requiritur, ut correctio fieri possit sine tuo vel tuorum gravi damno, aut incommodo, si una harum conditionum absit, non obligat præceptum charitatis fraternæ.

QUÆR. III. An & qualiter liceat peccatû proximi denunciare Superiori?
R. Denunciatio alia est *judicialis*, quæ fit Superiori in ordine ad vindictam publicam; alia *charitativa seu evangelica*, quæ fit in ordine ad avertendum spirituale damnum proximi: si delictum sit occultum, & tu solus illud efficaciter, & sine damno proprio corrigere possis, non potes sine detractioe illud manifestare alteri, vel etiam Superiori. *D. Th. 2. 2. q. 33. a. 8.* Si verò solus efficaciter corrigere non possis, adhibe unum vel duos, si ita sit necessarium, & quidem eos quibus crimen jam notum est, vel alios, si tales non habes; si nec sic proficias, dic Superiori, ecce modum & regulam correctionis fraternæ, quam nobis præcipit Christus Dominus Matt. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripue cum inter te & ipsum solum.... Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos; quod si non audierit eos, dic Ecclesia.* Ratio est, quia non licet infamare proximum absque rationabili & justâ causâ, sed si possis proximum tuum emendare per te solum, vel manifestando delictum uni, non est justa causa illud manifestandi pluribus, ergo. *Dixi 1.* Si delictum occultum; nam si sit publicum, notorium, scandalosum, tunc proximus publicè corrigi, vel immediatè ad Superiorem deferri potest juxta illud 1. ad Tim. 2. *Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* *Dixi 2.* Si solus efficaciter corrigere possis; nam si secreta monitio minus prosit, vel non satis removeat pericula, & occasiones

peccandi, tunc etiam occulta debent Superiori denunciari, ut iis cum effectu occurrere possit, præsertim si peccata cedant in damnum Reip. vel innocentis, ut conspiratio, hæresis, proditio, suffragatio, ita tamen ut occulta, nisi id bonum commune exigat, non denuncientur Superiori tanquam iudici ad punitionem publicam, sed ut personæ privatae & pio patri, qui peccantes efficacius corrigere possit. *Excipe*, nisi quis ex statuto suæ religionis consentiat, ut etiam in criminibus occultis immediatè Superiori denunciari valeat, ut PP. Soc. JESU, & Recollectæ quoad delicta in itinere à suo socio commissa, teste *Spor. t. 3. in decal. c. 6. num. 105.*

8. *Sed quid*, si quis in occulto sit graviter læsus, vel virgo violenter oppressa, an malefactorem possit denunciare iudici? *R.* Cum *Lugo de just. disp. 37. n. 76.* Si crimen probare possit, licitè malefactorem denunciat etiam ad vindictam publicam; nam famæ privatae præponderat bonum commune, contra quod esset, si scelerati homines scirent se posse impunè peccare absque metu pœnæ, quamdiu eorum delicta non essent divulgata: Imò *Tamb. in decal. L. 9. c. 2. §. 4.* non improbabiler dicit etiam occultissima crimina iudici deferri posse ab ipso læso, vel ejus propinquis, ut patre, fratre &c. secluso tamen odio, & desiderio injustæ vindictæ. Rationem dat, quia ad bonum commune spectat iudicem scire crimina, etiam occultissima, ut saltem generaliter possit inquirere & malefactori clam intendere, mediaque necessaria adhibere in futurum, & impunitas

occulti criminis ansam daret criminosis liberius peccandi, foretque nimis durum injuriato, si ante delationem ipse cogeret in testes & probationem necessariam inquirere. Adde, quod ex sententia *D. Th.* liceat occultum crimen revelare amico pro habendo solatio, cur non iudici pro bono communi & habendo majori solatio, & eventuali satisfactione, si successu temporis crimen forte probaretur? Ex dictis

Deduces seqq. 1. Non cadit in privatum in vitam aliorum inquirere, ut sup. dixi, nisi esset vehemens suspicio de crimine Reip. vel aliis nocivo, & inquisitio per Superiorem fieri non posset. 2. Qui grave peccatum alterius, dum sine gravi incommodo potest, non impedit, peccat mortaliter, neque excusat verecundia, pusillanimitas, aut timor levis offensæ, vel reciproca correctionis, sæpe tamen contingit ut tam stricta obligatio non apprehendatur, aut quis iudicet se hinc & nunc esse minus idoneum, tunc omissio correctionis erit tantum venialis, *S. Th. a. 2. ad 3.* 3. Non omnes æqualiter sunt corrigendi; subditus quandoque asperius est increpandus, quandoque mansuetè hortandus, prout ei fuerit in Domino utilius, æqualis amicè commonendus, Superior humiliter rogandus juxta illud 1. ad Tim. 5. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut Patrem.* 4. Si proximus sit in periculo damnationis, nisi eum ad penitentiam inducas, si ob peccata propria non potes eum fructuosè monere, teneris te emendare, vel saltem periclitanti significare propositum emendandi, qui enim tenetur

9.

10.

netur ad finem, tenetur ad media non nimis difficilia. 3. Non teneris cum gravi infamia adire meretricem, vel cum periculo vitæ infideles, ut eos convertas, quamvis fortè aliàs in peccato sint morituri; *Ratio* est, quia tales, vel sunt tantum in gravi necessitate spirituali, in quâ cum tanto incommodo privatus succurre non tenetur, vel

saltem spes conversionis est omnino incerta, vel prudenter creduntur per alios fore convertendi; imò nec Pastor videtur obligatus cum infamia adire personam suspectam, hoc enim foret scandalosum, & Parochus redderetur suspectus, contemptibilis, & impotens apud alios fructificare.

C A S U S XIX.

De charitate, prout prohibente scandalum.

Taborius in examine Synodali interrogatur 1. *Quid sit scandalum, activum, passivum.* 2. *Directum, indirectum.* 3. *Quale sit peccatum.* 4. *An attrahat malitiam peccati ad quod inducit.* 5. *Quid de loquente verba turpia coram multitudine, vel pingente obscena.* 6. *Componente, exhibente, spectante turpes comedias.* 7. *An circumstantia sollicitationis in confessione exprimenda.* 8. *An parato ad majus malum liceat suadere minus.* 9. *Quid in materia justitiæ.* 10. *An liceat offerre occasionem peccandi, ut deprehensus emenderetur.* 11. *Vel tentare ad peccatum.* 12. *An liceat inebriare ad impediendum gravius delictum.* 13. *An inducere ad veniale.* Pro resol.

I. QUÆR. I. Quid & quotuplex sit scandalum?

R. 1. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. *Activum* est dictum vel factum, actio, vel omissio minus recta præbens proximo occasionem peccati *D. Th. 2. 2. q. 43. a. 1.* Dicitur 1. *Actio vel omissio minus recta*: id est, quæ vel in se sit mala, vel saltem habeat speciem mali. Dicitur 2. *Præbens occasionem peccandi*, id est liberiùs vivendi, virtutem aut statum religiosum

contemnendi, de aliis temerè judicandi vel detrahendi &c. nam si des tantum occasionem admirandi, suspicandi de te malè, sed non temerè sentiendi, propterea præcisè non committis scandalum, quia hæc sine peccato fieri possunt. *Scandalum passivum* est ipsum peccatum proximi, quod si oriatur ex occasione ab alio subministratâ, dicitur *datum seu passivum*; si oriatur ex sola peccantis malitia, dicitur *acceptum*, & *Pharisaicum*, à Pharisaïs, qui ex optimis Christi actionibus fumebant occasionem peccandi eumque persequendi.

R. 2. Scandalum activum subdividitur in directum, & indirectum: *directum* est actio vel omissio, quâ quis ex proposito, jussu, suasu, sollicitatione vel exemplo intendit aliquem ducere in peccatum, idque vel formaliter intendendo ipsam ruinam spiritualem proximi, vel offensam Dei, quod propriè est dæmonum, & rarum in hominibus, nisi omnino pessimis, vel tantum materialiter intendendo ipsam actionem peccaminosam v. g. furtum, fornicationem ut sibi utilem vel delectabilem; *scandalum indirectum* est,

O 3 quando

quando quis alterius peccatum quidem non intendit, sed tamen sine iustâ causâ ponit actionem, ex qua prævidet alterius ruinam probabiliter secururam, ut si Clericus detineat personam populo suspectam, et si innocentem cum periculo detractionum; aut Religiosus loquatur verba indecentia, ex quibus prævidet Religiosos contemnendos, aut alios liberius victuros; aut si quis coram illis, quos novit furto addictos, narret alterius pecuniam esse negligenter custoditam; vel si quis coram marito zelotypo liberius jocetur cum ejus uxore non sine periculo suspicionum & gravium discordiarum.

3^a QUÆR. II. Quale peccatum sit scandalum & qualiter in confessione explicandum?

R. 1. Scandalum est peccatum ex genere suo mortale, non tantum contra charitatem, sed etiam contra omnia præcepta, quæ ratione ipsius transgreditur scandalizatus, idque respectu scandali directi concedunt omnes, v. g. inducis Religiosum ad fornicationem, non tantum peccas contra charitatem, sed & contra castitatem, & religionem, debesque non tantum in confessione explicare ipsam inductionem, sed etiam numerum, & speciem mortalium, ad quæ directè induxisti; ratio est, quia ista peccata sunt tibi voluntaria utpote à te intenta.

4^a R. 2. Probabilius etiam indirectè scandalizans contrahit omnem malitiam peccati, cujus occasionem dedit, ita ut in confessione debeat dicere: posui talem actionem, ex quâ prævidi tot, & tales personas talia peccata admissu-

ris. *Ar. or. Sanch. Dicast. Steph. t. 3.*

d. 3. n. 70. contra *Lugo, Tamb. & alios*: Ratio est, quia indirectè scandalizans non tantum permittit proximi peccatum, ut volunt adversarii sed ad illud positivè concurrat, sine iustâ causâ præbendo occasionem, ergo peccatum proximi est ipsi saltem interpretativè voluntarium; ergo omnem ejus speciem & numerum tenetur in confessione explicare.

Dices 1. Ab actione scandalosâ teneor tantum abstinere ex charitate, ergo per eam tantum pecco contra charitatem. 2. Si scandalizans contrahat omnem malitiam quæ est in peccato scandalizati, ergo si Religiosus laicum inducat ad fornicationem, peccabit contra castitatem, per consequens admittet sacrilegium. 3. Qui dicit alterius pecuniam esse malè custoditam, tenebitur ad restitutionem, si alius inde prævideatur eam furaturus. *R. Ad 1. N. Ass.* nam si per ebrietatem aliquem inducam ad blasphemiam, non tantum pecco contra charitatem, sed etiam contra temperantiam, & religionem. ergo ex motivo harum virtutum etiam teneor ab ejusmodi scandalo abstinere. *Ad 2. N. ult. C.* nam quamvis Religiosus laicum inducens ad fornicationem peccet contra castitatem, eò quod castitas non tantum prohibeat actus venereos in se, sed etiam eosdem causare in alio, non tamen peccat contra votum, quia non vovit castitatem in alio, sed in se tantum. *Ad 3. C. seq.* nam talis non purè permittit alterius furtum, ut male supponit *Lug.*, sed ad illud positivè concurrat, talis enim narratio movet furem ad furtum. Ex dictis

Deduces seqq. 1. Histrio vel alii qui

5

qui

qui verba turpia coram magna multitudine, vel coram pueris & puellis proferunt, peccant mortaliter, quia exponunt se periculo aliquos ex iis scandalizandi, hoc est ad cogitationes, oblectationes, vel motus turpes inducendi &c. 2. Non tantum ii qui pingunt imagines valde obscenas, vel eas retinent, mortaliter peccant ratione periculi turpis delectationis, sed etiam ordinariè ii, qui similes picturas fixè contemplantur, quia fere semper est periculum, ut vel tum, vel postea inde habeant turpes cogitationes, motus &c. *Nec obstat*, quod fortè tales cogitationes vel motus non sequantur; *Nam* sufficit quod sine causâ eorum se periculo exponant. 3. Propter eandem rationem etiam mortaliter peccant qui componunt vel exhibent comœdias obscenas; item qui eas spectant, nam & hi exponunt se periculo turpis complacentiæ vel motuum, & revera approbant, ac solvendo comœdis stipendiū fovent comœdiam mortaliter malam, & ii sint Clerici, insuper peccant peccato gravis scandali, quia dant laicis ansam comœdias liberiùs adeundi, undè patet quanta sit obligatio Principum ac Magistratuum ejusmodi comœdias prohibendi. 4. Qui alium jussu, consilio, vel exemplo suo induxit ad peccandum, debet in confessione exprimere, quod alium induxerit. *Nec obstat*, quod alius de se paratus fuerit; *Nam* licet tunc non causetur voluntas peccandi, causatur tamen actuale exercitium peccati. Si vir sollicitet fœminam ad turpia, secuto actu non est opus exprimere sollicitationem, quia cum viri plerumque præ-

mò petere, vel sollicitate soleant, id ex plerumque contingentibus prudenter præsumitur, quamdiu non exprimitur contrarium. *Lugo hic n. 142. Spor. t. 5. c. 1. n. 20.* Aliud est de fœmina sollicitante, aut si sollicitatio viri effectum non fuit consecuta, tunc enim juxta omnes explicanda erit. 5. Probabile est, & in praxi tutum, quod liceat parato ad majus malum suadere minus malum, si aliter majus impediri non possit. *Less. Lugo, Sanch. L. 2. d. 11. n. 15. Steph. s. 3. d. 3. n. 79. Dian. p. 5. t. 7. ref. 18.* Ratio est, quia non suadetur absolutè minus malum, sed ex supposito quod velit facere majus; seu propriè non suadetur malum (quod vellet non fieri) sed permutatio majoris mali in minus, quæ bona est, idque confirmatur exemplo *Lothi Gen. 19.* ubi ad avertendam sodomiam præsentavit filias suas stuprandas. Certò videtur esse licitum suadere minus malum contentum in majori, ut in homicidio continetur mutilatio, in adulterio fornicatio, furtum 10. aureorum in furto 20. Ratio est, quia tum propriè non suadetur aut intenditur minus malum, sed tantum, ut paratus & determinatus ad majus malum unam ejus partem omittat. *Econtra* si unum malum in altero non contineatur, ut si volenti occidere suadeam ebrietatem, major est difficultas, quia talis nullo modo est determinatus ad ebrietatem nequidem implicitè, ideoque suadens ebrietatem videtur ad illam determinatè movere; *nihilominus* valde probabile est, illud licere, quia propriè non suadeo aut intendo ebrietatem, quam vellem non fieri, sed omis-

sionem

9. fionem homicidii, seu commutationem homicidii in ebrietatem, ut patet consideranti: in materiâ tamen justitiæ probabilius non licet furi suadere, ut à Cajo furetur minus, ne aliàs furetur plus à Titio, aut ut vulneret Cajum aliàs occisurus Titium, quia Cajus æquè habet jus in suum corpus, quam Titius in suum, & æquè jus in suum minus, quam Titius in suum majus, ergo licitè suaderi non potest ut unius jus potius violetur quàm alterius; licebit tamen in genere, non determinando personam, in particulari proponere hanc veritatem, quod sit minus malum furari parùm, quàm multum, aut furari à divite, quàm à paupere. *Spor. n. 60. Ratio est*, quia habeo jus ad proponendam ejusmodi veritatem in genere, & si ipse inde moveatur ad furandum minus, vel ad furandum à divite potius quàm à paupere, id non fit ex mea propositione, sed ex aliquali ejus emendatione.

10. 6. Potest maritus (idem est de aliis) ex justâ causâ, eò quòd v. g. aliâ viâ emendari non possit, permittere adulterium uxoris, fornicationem filiae &c. ut deprehensæ corrigantur, est *communis*: imò mihi valde probabile & in praxi tutum videtur, quod liceat aliquo modo dare ansam vel occasionem peccandi, subministrando materiam de se indifferentem, ut si herus relinquat cistam apertam, ut famulum deprehendat in furto; è domo abeat, & inopine redeat, ut uxorem in adulterio deprehensam emendet. *Ratio est*, quia hæc videtur tantùm esse remota cooperatio ad alterius peccatum per actionem de se indifferentem, quod ex justâ

causâ licet; neque intenditur proximi peccatum, quod odio habetur, sed tantùm emendatio & correctio, casu quo peccare voluerit: idem videtur dicendum de custodibus gabellarum, sylvarum, hortorum, qui studiosè se abscondunt ut deprehendant, & ab ulteriori transgressione deterreant transgressores. *Nav. Sanch. Laym. hic n. 5.* Oppositum tamen est tutius & probabilius; quia etsi apertio cistæ, abitus mariti de se sint quid indifferentes, in his tamen circumstantiis sunt sollicitativa ad peccatum, & ut talia intenduntur, etsi ad bonum finem, non enim sunt facienda mala ut eveniant bona. 7. Multò minus licebit aliquem subornare, qui proximum tentet ad peccatum, v. g. uxorem ad adulterium; hoc enim erit duplex scandalum, unum respectu tentantis, quem inducit ad illicitam sollicitationem, & alterum respectu tentati, cui das occasionem consentiendi illicitæ sollicitationi. 8. Probabiliter licet alicui præbere vinû fortissimum, cujus virtutem ignorat, ut ex eo inebriatus abstineat ab homicidio, adulterio, vel simili delicto, quod commodiori viâ impediri non potest, secundùm dicta *casu 12. n. 9.* 9. Inducere aliquem ad peccandum venialiter, est tantùm veniale; nisi inductus per hoc fortè pateretur grave damnum in spiritualibus, ut contingere posset in homine valde sancto. *Ratio est*, quia quamvis peccatum veniale sit majus malum, quàm omnia mala temporalia, tamen in genere suo est aliquid leve, & facilè reparabile, sicut ergo aliquis non peccat mortaliter illud causando in se ipso, sic nec causando in aliis.

CASUS

CASUS XX.

De actione, à qua quis abstinere debet, ut evitet scandalum.

Item de cooperatoribus ad peccatum alicuius,

Valentia dubitat. 1. An ad vitandum lapsum proximi teneatur abstinere ab opere licito vel præcepto. 2. 3. An liceat alterius peccato cooperari. 4. An puella possit conversari cum adolescente, à quo turpiter amatur. 5. 6. Quid de muliere nimium se ornante &c. 7. An liceat scribere vel portare litteras sollicitantes ad peccatum. 8. An ferre vel acceptare munera ad malum finem. 9. 10. Quid de vendente fucos muliebres, gladios, chartifolia, venena, &c. 11. Quid de famula subserviente Domina fornicatura. 12. An peccet matrimonium contrahens cum peccatore vel voto obstricto. 13. Vel Sacramenta petens ab excommunicato. 14. An potest reddi debitum conjugii contra votum petenti. 15. An recipi fures, meretrices, aut iis domos locare. 16. An carnes vetitas apponere. 17. An hereticis arma vel victualia advehere, cuniculos fodere &c. 18. An pro hoste patriam occupante tributa exigere, subscribere. 19. An mutuo dari pecunia ad usuram, injustum bellum &c. 20. An juvare judeos vel hereticos in adificandis suis templis. Pro resolut.

R. D. Jansen Pars I.

QUÆR. I. An & quæ actiones 1. omitti debeant in ordine ad evitandum proximi scandalum?

2. Ad evitandum proximi peccatum est obligatio aliquoties abstinendi ab opere licito non præcepto, si quis commodè possit: est communis. Dicitur 1. *Aliquoties*; quia semper abstinere ab opere aliàs licito videtur nimis durum. Dicitur 2. *Si quis commodè possit*; nam charitas non obligat ad impediendum peccatum proximi cum gravi incommodo. Dicitur 3. *Ab opere non præcepto*; Nam an ad evitandum scandalum sit obligatio abstinendi ab opere præcepto v. g. ab audienda Missa, jejunio &c. est incertum; negat *Castrop.* affirmant communiùs alii, quia in tali casu præceptum non obligat, & facile possumus à re præcepta abstinere, ut supponitur, ergo aliquoties ad hoc tenemur. Utraque sententia est in praxi tuta.

QUÆR. II. An & qualiter alterius peccato cooperari liceat?

2. Nunquam licet cooperari per actionem, quæ proximè & directè influat in alterius peccatum qui enim sic concurrat, reipsà vult ipsum peccatum;

tum; *Licebit tamen ex rationabili causa, & metu gravis incommodi ponere actionem de se bonam, vel indifferentem, ex qua remotè & prater intentionem prouideatur proximi peccatum*: Est Regula certa ab omnibus recepta; sed quænam actio proximè vel remotè hic & nunc ad alterius peccatum concurrat; Difficillimum est iudicare, maximè post prop. 5 1. ab Innoc. XI. damnatam, quæ sic habet: *Famulus qui submissis humeris scienter adiuuat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si metu notabilis detrimenti id faciat, puta ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur*. Ex hac damnatione constat, quòd actio de se indifferens, & remotè tantùm ad peccatum adiuuans, ut aperire januam, deferre scalam &c. ex circumstantiis possit adiuuare proximè, ideoque fieri omnino illicita; hæc autem circumstantiæ in propositione damnata sunt: 1. Quod fiat *scienter*, seu à sciente, quòd herus velit inferre stuprum; nam in dubio herus non præsumitur malus, adeoque nec erit illicitum ejus mandatum exequi. 2. Quod fiat *multoties*. 3. Quod fiat *ex insufficienti causa*, qualis est semel vel bis à Domino percuti, torvis oculis aspici, è domo expelli; an autem ejusmodi cooperatio famuli saltem

liceat ex metu mali gravissimi, mutilationis, vel mortis, non est certum; meritò id negat *Lacroix l. 2. n. 254. Viva opusc. 1. q. 4. a. ult.* Quia cooperatio ex circumstantiis directè & proximè tendit in peccatum, ideoque est intrinsecè mala, nec ex ulla circumstantia honestari potest; per quas autem actiones in particulari, & quibus ex causis ad alterius peccatum cooperari liceat, non potest certè regulâ definiri; quæ probabiliora sunt, dabunt resolutiones seqq.

1. Puella nesciens, aut negativè dubitans, an ab adolescente turpiter ametur, potest eum ex rationabili causâ ad alloquium de se honestum admittere; quia in dubio adolescens debet præsumi bonus: quod si ex moribus adolescentis, vel ex clandestinitate alloquii (ut fieri assolet) prudenter timeat in se vel in adolescente turpes cogitationes, motus, affectus, vel actus, peccat mortaliter eum admittendo: à potiori hæc tenent de osculis, & amplexibus turpibus, quamvis ipsa in illa non consentiret, modò possit sine gravi incommodo vel infamia adolescentis (ut plerumque potest) impedire; nam hæc magis sunt periculosa, & multò magis excitant ad Venerem; familiarior tamen conversatio, vel amplexus honesti inter sponsores de futuro ad conciliandum vel conservandum honestum amorem in ordine ad matrimonium non sunt peccatum saltem mortale, etiam si prævideantur mo-

tus

rus turpes, modò non intendantur, & absit periculum consensus.

7. 2. Puella se ornans convenienter statui, ut honestè placeat, & habeat honestos procos, non peccat: imò & cultus superfluus de se tantùm venialiter malus est; si tamen sciret aliquem in particulari ex suo ornatu lapsurum, teneretur saltem sub veniali unâ aut alterâ vice ab ornatu etiam honesto, citra tamen grave incommodum, abstinere: si per ornatum intendat placere turpiter amanti, vel in ejus gratiam se ornet, etiam si ipsa eum turpiter non amet, tamen peccat mortaliter; idem est si à turpiter amante sine necessitate admittat compressiones manuum, nutus furtivos, multò magis si similia reddat, tunc enim turpem amorem approbat, fovet, excitat. Eadem est ratio, si datâ operâ se conspiciendam sistat, vel occurrat turpiter amanti; secus si casu vel etiam ex justâ causâ in ejus conspectum veniat, ne scilicet longo tempore privetur libertate exeundi, è fenestrâ prospiciendi &c.

6. 3. Mulier adhibens ornatum de se scandalosum, ut notabilem denudationem pectoris, peccat mortaliter, nec absolvi potest nisi dimittat; nam si verba turpia coram pluribus prolata, aut etiam pictura venerea publicè exposita communiter reputantur mortale, ob periculum scandalum in uno vel altero, quomodo non erit mortale talis denudatio, quæ magis ad venerem provocat quàm

verba aut pictura! caveant igitur ab his nuptæ & innuptæ, ne fiant rete diaboli ad illaqueandas animas.

4. Nulla ex causâ, nequidem metu mortis, videtur licitum scribere vel scienter deferre literas sollicitantes ad libidinem, duellum, vel aliud peccatum: ita communiter omnes post propositionem s. i. ab Innoc. XI. damnatam: *Ratio* est, quia tales actiones videntur immediatè & directè tendere ad peccatum, & sicut verba sunt ipsa externa sollicitatio ex sui institutione ad impetrandum consensum ordinata, sic & scriptura, profectò si scienter apportare scalam, aperire januam, humeros submittere hero ad stuprandam virginem ascendenti, sit proximè & directè concurrere ad peccatum heri, cur non scribere aut portare litteras obscenas, vel similes? *Dico obscenas*: nam litteras amatorias, petentes honestas nuptias & scribere, & portare licebit.

5. Nec videtur licitum ferre munera ad malum finem ex quacunque etiam causa, quia hoc est sollicitare, & per consequens proximè operari ad peccatum; neque poterit virgo talia munera liberè acceptare, quamvis etiam protestaretur se nolle consentire in peccatum, tamen acceptando munera illud seipsâ fovet, datque spem explendi aliquando desiderii; *Dixi liberè*, nam si puella metu mortis v. g. cogeret acceptare talia dona, sciret offerens se nunquam ha-

biturum spem cum ea peccandi, ideoque ipsa non censetur fovere peccatum. Oppositum est de portante munera aut litteras ad turpem finem; nam quamvis portans id faciat ex metu gravissimi mali, tamen ipsa portatio manet externa sollicitatio, ideoque directa cooperatio ad peccatum, quod est intrinsecè malum.

9. 6. Non est illicitum ex gravi causâ cooperari alterius peccato remotè & materialiter, præbendo materiam de se bonam, vel indifferentem, etsi alius eâ prævideatur abusus ad peccatum; sic enim ipse Deus permittit divitias avaris, quos tamen scitisdem esse abusuros ad suppressionem pauperum aliaque scelera. Ex eodem capite excusantur mercatores, qui, ne patiantur notabilem lucri diminutionem, faciunt vel vendunt fucos muliebres, gladios, taxillos, chartifolia, etiam si sciant emptores non tantùm aliquos in genere [alioquin enim vix ullus rem talem vendere posset] sed etiam aliquem in particulari iis abusurum ad peccandum. Est communissima apud *Nav. Sanch.* l. 1. mor. c. 7. *Dian.* p. 3. t. 6, ref. 44. p. 5. t. 7, ref. 39.

10. *Dices 1.* Volenti se vel alium occidere non possum vendere gladium vel venenum: 2. Volenti fornicari non possum procurare scortum; ergo nec licet vendere vel procurare fucum muliebrem vel chartifolia, quibus quis scitur abusus ad peccan-

dum. 3. Non licet apportare scalam, humeros submittere ascensuro ad stuprandam virginem, ergo nec vendere vel procurare ornatum muliebrem, quâ femina intendit seducere adolescentes. 4. Saltem leve illud lucrum quod quis habet ex tali venditione, non est causa sufficiens vendendi venenum, quo quis se vel alium intendit occidere. Responsio est difficilis, nihilominus *re. ad 1. N. as.* nam etsi non ex quâlibet, tamen ex gravissimâ causâ, metu v. g. mortis licebit vendere gladium, venenum &c. quo quis certò creditur abusus; quia in pari periculo major est habenda cura vitæ propriæ, quàm alienæ. *Ad 2. N. C.* præsentia scorti ex se est inductiva & irritativa ad venerem, præsertim respectu hominis ad luxuriam dispositi, estque quasi externa sollicitatio vel petitio, ut scortum consentiat & cooperetur in rem turpem, ergo eam procurare videtur proximè & directè concurrere ad libidinem; ideoque forsitan nec metu mortis licitum; e contra ornatu vel fucus muliebris sunt res de se indifferentes, quâ quis bene vel malè uti potest. *Ad 3. N. C.* procurare scalam, subdere humeros ascendenti ad stuprandam virginem in circumstantiis propositionis damnatæ est proximè cooperari peccato; vendere autem vestes, ornamenta &c. est tantùm cooperari remotè, quod ex justa causa licet, qualis est, si vendentes non uno, sed paulatim deberent

care-

carere pluribus emptoribus, & notabili lucro. Unde patet ad 4. Nam quò majus est peccatum, quod timeatur, & quò actio propinquius influit, eò major requiritur causa, ut quis ad illud etiam remotè cooperari possit, ideoque ad vendendum venenum, quo quis vult uti ad occidendum hominem, requiritur causa gravissima, ad alia & communia, causa minus gravis v. g. notabilis lucri diminutio.

11. 7. *Sanch. Laym. Tamb. Busenbaum hic n. 4. Sporer. n. 99.* excusant famulam: idem est de famulo: quæ ex officio famularis scienter subservit Dominæ fornicaturæ, eam ornando, vestiendo, ad amasium comitando, cibos coquendo, lectum sternendo, januam aperiendo &c. Ratione dant, quia hæc tantum remotè concurrunt ad peccatum: Sed si hæc omnia simul sumpta scienter facta remotè concurrant, cur non dicatur licitè concurrere famulus scalas apportans, januam aperiens, humeros heri ad stuprandam virginem ascendenti submittens? Quod tamen licere damnatum est, & certè non video, quomodo servus per humeros deducens herum ad fenestram proximiùs concurrat ad peccatum, quàm famula januam aperiens, lectum sternens, ducens pellicens ad amasium &c.

12. 8. Quamvis ex justâ causâ quis possit contrahere matrimonium cum persona in peccato mortali constituta, ut habet *communis*, quia hoc est al-

terius peccatum ex causâ permittere, non potest tamen contrahere cum habente votum castitatis; quia hoc esset acceptare personam Deo antecederet obligatam, quod videtur injuriosum Deo & intrinsecè malum, nec Parochus potest ejusmodi matrimonio assistere, nisi ex gravissimâ causâ, quia ex officio debet procurare quantum potest, ut Sacramenta administrantur dignis.

9. Parochus excommunicatus 13. non toleratus, vel publicus percussor Clerici, non potest extra extremam necessitatem licitè administrare Sacramenta, ut dicam suo loco, ideoque extra talem necessitatem etiam Sacramenta ab eo peti non possunt, quia hoc esset petere aliquid, quod alter sine peccato dare non potest, quod nunquam licet, quia esset petere peccatum: Potes tamen ex justâ causâ v. g. ut satisfacias communioni annuæ aut lucreis indulgentias, Sacramenta petere à Parocho excommunicato tolerato, vel etiam concubinario, si alius ad manum non sit: Ratio est, quia ex justâ causâ petis, quod alter potest & debet tibi dignè conferre; si ergo indignè conferat, sibi imputet.

10. Si conjux voto castitatis obligata debitum petit, teneris ex charitate dissuadere, si tamen non peritadeas, debitum reddere potes, quia uteris jure tuo; melius facis ipse petendo ac præveniando, sic

P 9 enius

enim ipsa jam obligata reddere amplius non peccabit.

15. 11. Caupo recipiens scienter fures, usurarios, meretrices, cum probabili periculo, ne alii per eos patiantur damnum vel scandalum, peccat mortaliter; quia eorum peccata fovet; idem est, si usurariis, vel meretricibus suas domos sine iustâ causâ elocet, iustâ autem causâ elocandi erit, si in civitate talis elocatio sit permixta, & aliis sine gravi damno elocari non possint.

16. 12. In civitatibus, in quibus Catholici hæreticis permixti vivunt, potest caupo ex gravi, in urbe merè Catholica ex graviori causa vendere & apponere hospitibus id petentibus carnes, aut similes cibos vitatos: Quia hoc est tantum remotè cooperari ad alterius peccatum ex iustâ causa; iustâ autem causa videtur esse, si timeat hospites notabiliter minui, aut gravia verbera, rixas, & contumelias; ex eodem capite excusantur qui vinum vendunt illis, quos probabiliter putant se inebriaturos, solum autem lucrum, quo carerent, si præcisè illud vinum non venderent, non videtur causa sufficiens *S. Th. 2. 2. 9. 150. a. 1.* Idem est de artifice, qui servos habet acatholicos, quibus si in Quadragesima carnes non subministret, pateretur aliquod murmur: Secus si eum cum gravi damno desererent, eò quòd similes è Catholicis habere non possit. Nunquam tamen licebit ad cibos prohi-

bitos aut largiores haustus cum prudenti timore ebrietatis vel abusûs provocare, quia hoc esset eorum peccata directè intendere, quod est intrinsecè malum.

13. Catholicus inter hæreticos habitans potest ex timore gravis damni, quale esset, si à comuni mercimonio, & lucro cum notabili damno familiæ excluderetur, hæreticis arma, victualia, sarcinas advenire, cuniculos fodere, remigium ducere: Idem ex gravi metu verberum vel mortis licet captivis Christianis apud Turcas, tum quia id est tantum remotè cooperari, tum quia ejusmodi metus est sufficiens causa excusans; quod si tamen ejusmodi auxilia negando possent Christianos vel Catholicos magno periculo eripere, vel victoriâ causare, obligarentur ex charitate vitam propriam postponere bono communi Reip. vel Ecclesiæ. *Nav. Mol. Laym. l. 2. r. 3. c. 13. n. 5.*

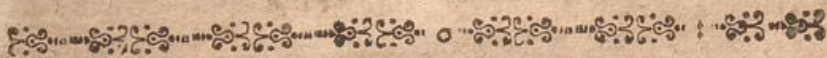
14. Si hostis injustè occupet patriam, possunt priores officiales sua officia retinere animo impediendi malum majus, & facilius restaurandi causam justam, etsi cogerentur injustum tributû exigere, vel etiam solvere, nisi hæc cedant in majorem oppressionem legitimi Principis, Ecclesiæ, vel Reip. *Ratio* est, quia nec legitimus Princeps, nec subditi sunt inviti, si enim non fiat per hos, fiet per peiores ab hostibus substitutos, *Laym. l. c. Spor. n. 105. Croix 275.*
Quod

Quod iidem etiam extendunt ad subscriptionem decreti de exigendo iniquo tributo, quod non videtur admittendum, eò quòd subscribere tributo iniquo sit approbare & confirmare grave alterius peccatum, imò est reale mendacium; subscribens enim in facto testatur ejusmodi tributum esse justum, ideo enim exigitur subscriptio: Non tamen tenetur ad restitutionem; quia, ut dictum est, Princeps & subditi non sunt invitati.

19. 15. Ex causâ justâ licet usurario aut injustum bellum gerenti pecunias mutuo dare, eundemque in numerando, computando, transpor-

tando juvare, quia hæc omnia remotè se habeat ad peccatum usurarii, non tamen licet nomine usurarii contractum usurarium inire, quia hic habet speciem rapinæ; sicut ergo nomine alterius non licet aliena rapere, sic nec inire contractum usurarium nisi excuset extrema necessitas, de qua alibi.

16. Excusantur, qui ex gravi causâ, ad lucrandum v. g. panem, jutant ædificare vel restaurare Synagogas Judæorum, vel templa hæreticorum; nam quamvis illa templa serviant ad malum finem, scilicet cultum falsum, tamen ædificatio ad illud se habet remotè.

E X

TRACTATU DE JURE ET JUSTITIA, CASUS XXI.

De Natura & divisione juris ac justitiæ.

A Mon Princeps à Cambfore suo sub pensione annua suscipit pecuniam. 6. Solutionem vel differt, vel omnino negat, sub pretextu communis necessitatis, ibid. quam tamen postea in usus

privatos vel superfluos impendit, & quia Cambfor his offensus debitam Principi reverentiam negat, seque communibus civium oneribus subtrahit, Princeps in poenam etiam pradia ei adimit, & in bonum commune con-

ver-